สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการสอนซ่อมเสริม มีผู้เขียนและทำการวิจัยไว้น้อยมาก โดยเฉพาะเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษานี้ยังไม่เคยปรากฏว่ามีการทำวิจัยมาก่อนเลย ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูลโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ตอนคือ

1. บทความและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ
2. งานวิจัยทั้งของไทยและต่างประเทศ

บทความและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ

การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 มุ่งที่จะสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล นักเรียนมีโอกาสจะเลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจของตนได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามนักเรียนทุกคนจำเป็นต้องเรียนวิชาสามัญ ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วย ทั้ง ๆ ที่บางวิชาไม่ตรงกับความสนใจหรือไม่เหมาะสมกับความถนัดของนักเรียน จึงทำให้การเรียนการสอนมีปัญหา และผู้เรียนมักจะไม่สัมฤทธิผลในสิ่งที่เรียน นอกจากนั้นเราจะพบความจริงอีกว่า แม้ในกลุ่มนักเรียนที่ได้เรียนวิชาที่ถนัด วิชาที่ชอบหรือมีความสนใจ ก็ยังมีปัญหาว่าเรียนได้ไม่เท่ากัน จึงทำให้มีนักเรียนที่เรียนได้ช้ากว่าเพื่อนในห้อง หรือมีสัมฤทธิผลทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด การที่นักเรียนมีปัญหาทางการเรียนดังกล่าวเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ ดังที่สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก (2516 : 31) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าพบว่า สาเหตุที่ทำให้นักเรียนเรียนช้าหรือไม่สัมฤทธิผลในการเรียนนั้นมี 5 ประการด้วยกันคือ

1. ความพิการทางด้านร่างกายของนักเรียน เช่น หูหนวก ตาบอด หรือมีโรคประจำตัว เป็นต้น

2. การขาดความพร้อมในการเรียนของนักเรียน เป็นเหตุให้ไม่สนใจการเรียน

3. การขาดเรียนบ่อยครั้งของนักเรียน

4. สภาพครอบครัวที่ยากจน เป็นเหตุให้นักเรียนขาดอุปกรณ์การเรียน และไม่ได้รับการเอาใจใส่จากพ่อแม่อย่างเพียงพอ

5. สภาพครอบครัวที่ประสบกับปัญหาเช่น พ่อแม่หย่าร้างกัน ทำให้เด็กถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ จึงเกิดความรู้สึกเป็นปมด้อยและไม่อยากเรียน

วิธีการที่สามารถช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาดังกล่าวนี้ได้ คือการจัดสอนซ่อมเสริม (Remedial Teaching) เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนของนักเรียน เพราะการสอนซ่อมเสริม เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเรียนได้ตามความสามารถของตน ซึ่งเป็นการช่วยเพิ่มคุณภาพของการศึกษาให้สูงขึ้น และเป็นการช่วยลดความสูญเปล่าทางการศึกษาได้วิธีหนึ่ง (วิชัย ราษฎร์ศิริ, 2522 : 102) ดังนั้นการสอนซ่อมเสริมจึงเป็นสิ่งที่นักการศึกษาทุกคน ควรให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะครูสอนซ่อมเสริมควรมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นอย่างดี เพื่อที่จะทำให้การสอนซ่อมเสริมบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

<u>ความหมายของการสอนซ่อมเสริม</u>

จินนาภา สีตบุตร (2521 : 6) ได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมดังนี้ คือ "การสอนซ่อมเสริมคือวิธีการที่ครูจะช่วยนักเรียนให้บรรลุผลการเรียนแต่ละระดับได้ หรือเป็นขบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นอกเหนือไปจากแผนการสอนปกติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียน ให้กับนักเรียนที่ไม่สามารถผ่านเกณฑ์ของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม"

เสถียร เอกอุ่น (2524 : 13) ณัฐพร จิระโชติวานิช (2524 : 12) และทักษะ ศุภัชยาศัย (2524 : 13) ได้สรุปความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้สอดคล้อง

กับของอำไพ สุจริตกุล (2514 : 141) ที่ได้กล่าวถึงความหมายของการสอนซ่อมเสริมว่า "การสอนซ่อมเสริม (Remedial Teaching) คือการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง และเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่เด็ก เป็นการสอนที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากครู" นอกจากนี้ อำไพ สุจริตกุล ยังได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติมอีกว่า "คณะครุศาสตร์ เรียกชื่อการสอนแบบนี้ว่า การสอนเพื่อบรรดิการ ความหมายของการสอนแบบนี้คือ เพื่อซ่อม, เสริม และป้องกันข้อบกพร่องของเด็ก"

ศรียา - ประภัสร นิยมธรรม (2520 : 25) ได้กล่าวไว้ว่า "การสอนซ่อมเสริมเป็นบริการที่แยกจากชั้นเรียนปกติ เป็นการสอนเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ และ/หรือช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของเด็ก ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากครู การสอนแบบนี้จึงมักทำเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มย่อย ๆ เช่น กลุ่มที่พูดไม่ชัด หรือกลุ่มที่มีปัญหาทางเลขคณิต เป็นต้น"

สุภากร ราชากรกิจ (2521 : 1) ได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า "การสอนซ่อมเสริมหมายถึง การสอนที่เป็นการเยียวยา แก้ไข รักษาหรือแก้ความเสียหายและความบกพร่องของผู้เรียน"

บันลือ พฤกษะวัน (2519 : 115) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมว่า "การสอนซ่อมเสริม เป็นวิธีสอนอีกแบบหนึ่งที่จะช่วยแก้ไข ส่งเสริมให้เด็กเป็นรายบุคคล หรือกลุ่มเล็กให้เรียนดีขึ้น ไม่ว่าครูจะจัดกลุ่มเด็กอย่างไรก็ตาม เมื่อสอนไประยะหนึ่งจะมีเด็กที่ล้าหลังเพราะเรียนช้า เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มก็ได้ การสอนแบบนี้นับเป็นการมุ่งที่จะช่วยเหลือเด็กที่เรียนอ่อน หรือมีปัญหาในการเรียนโดยเฉพาะ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้สามารถเรียนทันหรือมีพื้นฐานทางวิชาการสูงขึ้น"

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2523 : 1) ได้กล่าวไว้สั้น ๆ ว่า "การสอนซ่อมเสริมก็คือการให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้มีเวลาเรียนเพิ่มขึ้น ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เข้าใจขึ้น จนสามารถบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้"

และฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2522 : 1) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า "ถ้าปรากฏว่านักเรียนมีทักษะไม่ถึงขั้นที่ครูตั้งความมุ่งหมายไว้ การเรียนของนักเรียนย่อมมีข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไขปรับปรุง การสอนเพื่อแก้ข้อบกพร่องของนักเรียนเรียกว่า การสอนซ่อมเสริม"

นอกจากนี้ ยังมีนักการศึกษาชาวตะวันตกที่สนใจเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมหลายท่านได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้คือ

เอ.อี. แทนสเล่ย์ (A.E. Tansley ,1969 : 84) ได้กล่าวถึงความหมายของการสอนซ่อมเสริมว่า การสอนซ่อมเสริมหมายถึงการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กหลังจากการวินิจฉัยแล้วแก้ไขให้สอดคล้องกับสาเหตุนั้น ๆ เป็นรายบุคคลไป ซึ่งคำกล่าวนี้ตรงกับแนวคิดของคาเตอร์และแม็คกินส์เนส (Carter and McGinnes,1969 : 1) ที่กล่าวไว้ว่า "...การสอนซ่อมเสริมเป็นขบวนการที่จะแก้ไขข้อบกพร่อง และหาวิถีทางที่จะพัฒนาหรือบรรเทาข้อบกพร่องเหล่านั้นให้..."

เอมเมอรัล เดชานท์ (Emeral Dechant , 1971 : 282) กล่าวไว้ว่า การสอนซ่อมเสริมคือการให้ผู้เรียนได้เรียนสิ่งที่เป็นปัญหาในการเรียนครั้งแรกในห้องปกติ โดยครูผู้สอนจะต้องจัดเด็กออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ตามระดับความสามารถหรือเป็นรายบุคคล เพื่อที่จะให้ความสนใจแก่เด็กและจะได้ทราบความต้องการตลอดจนปัญหาทางการเรียนของเด็ก

นอกจากนี้ เดอลัวร์ อี โคซีย์วาร์ (Deloise E. Kochevar,1975 : 18) ได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้คือ การสอนซ่อมเสริมเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน ซึ่งมีการเตรียมวิธีการแต่ละสิ่งที่จะแก้ไขให้ถูกต้อง เพื่อช่วยให้นักเรียนหยุดนิสัยหรือการปฏิบัติและการกระทำที่ผิด ๆ พร้อมกับชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องไว้ด้วย ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความสามารถด้านการเรียนยิ่งขึ้นไปอีก

จากความหมายของการสอนซ่อมเสริมที่มีผู้กล่าวไว้มากมายทั้งของไทยและต่างประเทศพอสรุปได้ว่า การสอนซ่อมเสริมคือการสอนเป็นกรณีพิเศษที่นอกเหนือไปจากการสอนตามปกติในชั้นเรียน โดยการนำเอานักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน มาสอนซ้ำเพื่อช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง และเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้เรียน โดยอาศัยการวินิจฉัยข้อบกพร่องของนักเรียนเป็นพื้นฐาน ซึ่งอาจสอนเป็นกลุ่มย่อย หรือเป็นรายบุคคลก็ได้

<u>ลักษณะของการสอนซ่อมเสริม</u>

การสอนซ่อมเสริมมีลักษณะการสอนที่แตกต่างกัน และคล้ายกับการสอนในชั้นเรียนปกติ เพราะเป็นการสอนที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน โดยจัดสอนนักเรียนทั้งเป็นรายบุคคล หรือเป็นรายกลุ่มก็ได้ การสอนซ่อมเสริมนี้ครูผู้สอนสามารถที่จะให้ความเข้าใจกับผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ และสามารถที่จะมองเห็นปัญหาตลอดจนความต้องการของผู้เรียนได้มากขึ้น

กรมวิชาการ (2524 : 98) ได้กล่าวถึงลักษณะของการสอนซ่อมเสริม ไว้ในคู่มือการบริหารการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 พอสรุปได้ว่าการสอนซ่อมเสริมเป็นวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้า สามารถเรียนได้ทันเพื่อน เป็นการสอนที่ช่วยนักเรียนที่ยังไม่เข้าใจบทเรียนใดบทเรียนหนึ่ง ให้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น และช่วยให้นักเรียนที่เรียนไปแล้ว แต่ยังไม่สัมฤทธิผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ให้มีความสัมฤทธิผลยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการสอนที่ช่วยให้นักเรียนที่เรียนดีหรือเรียนเก่ง ซึ่งมีความฉลาดอยู่แล้ว ให้มีโอกาสเสริมความรู้เพิ่มมากยิ่งขึ้น และในคู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 33) ยังจำแนกการสอนซ่อมเสริมออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้คือ

1. การสอนซ่อม เป็นการสอนนักเรียนที่เรียนอ่อน หรือเรียนไม่ทันเพื่อนในชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนเหล่านั้น สามารถเรียนได้ทันเพื่อนที่อยู่ในระดับชั้นเดียวกัน

2. การสอนเสริม เป็นการสอนนักเรียนที่ฉลาด ให้มีโอกาสใช้ความสามารถของตน ได้อย่างเต็มที่ไปในแนวทางที่ถูกต้อง และก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคม

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2522 : 10 - 11) ได้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับลักษณะของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า การสอนซ่อมเสริมไม่ใช่การสอนพิเศษ แต่เป็นการสอนจริงๆ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนไม่ทันเพื่อน ซึ่งการสอนพิเศษนี้ เป็นเพียงวิธีการหนึ่งของการสอนซ่อมเสริมเท่านั้น แต่ไม่ใช่เป็นวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับการสอนซ่อมเสริม

นอกจากนี้ อัลเบิร์ต เจ. แฮร์รีส (Albert J. Harris ,1971 : 286) นักการศึกษาชาวตะวันตก ได้กล่าวไว้ว่า การสอนซ่อมเสริมมีลักษณะหลายประการที่คล้ายคลึงกับการสอนในชั้นเรียน คือมุ่งให้นักเรียนมีทักษะและความสนใจแตกต่างกัน การสอนซ่อมเสริมอาจประสบความสำเร็จในการสอนตามความคาดหวังได้มากกว่า และการสอนซ่อมเสริมมักจะสอนนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเล็ก โดยที่ครูผู้สอนสามารถที่จะให้ความสนใจกับนักเรียนได้อย่างเต็มที่ จึงทำให้มีโอกาสที่จะพบกับปัญหา และความต้องการของผู้เรียนได้ง่ายขึ้น

และเกรียง เอี่ยมสกุล (2511 : 227) ยังได้เน้นเกี่ยวกับลักษณะของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า เป็นการสอนที่นำเอาวิธีการใหม่ ๆ ซึ่งไม่ใช่วิธีการที่ใช้กับนักเรียนปกติ และเป็นวิธีที่เหมาะกับระดับสติปัญญาของ นักเรียนมาใช้ในการสอน เพื่อช่วยแก้ปัญหาทางการเรียนของนักเรียน ให้สามารถเรียนได้ตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของการเรียน โดยใช้วิธีสอน สื่อการเรียนเป็นพิเศษ การสอนแบบนี้มิใช่สอนเพื่อให้นักเรียนเรียนเก่ง หรือเรียนได้ก้าวหน้าไปมากกว่านักเรียนคนอื่น ๆ ซึ่งลักษณะการสอนซ่อมเสริมดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับแนวการสอนเด็กเรียนช้าที่ เสนีย์ มีทรัพย์ (2521 : 20-22) และสุภาพ วาดเขียน (2520 : 143 - 144) ที่ได้เสนอแนะไว้ว่า ควรสอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม คือเริ่มสอนจากสิ่งที่มองเห็น สัมผัสจับต้องได้ไปสู่สิ่งที่ไม่มีตัวตน คัดเลือกตัวอย่าง

และกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น จัดวัสดุการสอนในเชิงรูปธรรมให้มากขึ้น คัดเลือกสื่อการสอนที่จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ จากสิ่งที่เหมือนของจริงมากที่สุด ให้มีตัวอย่างมาก ๆ และพยายามช่วยให้นักเรียนได้วัดผลด้วยตนเอง และได้เปรียบเทียบความก้าวหน้าของตนเองด้วย

สำหรับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแนวใหม่นั้น ได้เน้นให้มีการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียนที่เรียนไม่ทันเพื่อน หรือเรียนแล้วไม่บรรลุจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ แต่จากผลการปฏิบัติของโรงเรียนหลายแห่งได้จัดให้มีการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียน โดยการให้ครูสอนพิเศษในช่วงปิดภาคเรียน วันเสาร์ - อาทิตย์ หรือตอนเย็นนอกเวลาเรียน จึงทำให้เกิดความเข้าใจผิดคิดว่าการสอนซ่อมเสริมก็คือการสอนพิเศษ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย เพราะเป็นการสอนซ้ำกับที่เคยเรียนไปแล้วนั่นเอง ทำให้นักเรียนไม่สนใจกับการเรียนดังกล่าว จึงทำให้การเรียนการสอนไม่คุ้มค่ากับเวลาและแรงงานที่ลงไปนั้น

<u>สาเหตุที่ต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม</u>

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดให้มีการจัดสอนซ่อมเสริมขึ้น สำหรับนักเรียนที่เรียนไปแล้ว แต่ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องจัดสอนซ่อมเสริมในจุดประสงค์นั้น ๆ ให้กับนักเรียนดังกล่าว เพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม ให้กับนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งสมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2523 : 1-2) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้คือ

1. ความต้องการที่จะให้นักเรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
2. นักเรียนมีความสามารถในการเรียนต่ำ
3. การสอนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ อาจเนื่องมาจากครูใช้วิธีสอนที่ไม่เหมาะสม ทำให้นักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน

4. ความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนแต่ละคน เช่น ด้านทัศนคติ ความถนัด ความสนใจ และความชาบซึ้ง เป็นต้น

5. สื่อการเรียนที่ใช้ยังไม่ดีพอ

6. จุดประสงค์บางจุดประสงค์เป็นลำดับขั้นของการเรียนรู้ การที่นักเรียนจะบรรลุจุดประสงค์ขั้นสูงได้ จำเป็นต้องผ่านจุดประสงค์ขั้นต้นก่อน ถ้าหากนักเรียนยังไม่ผ่านจุดประสงค์ขั้นต้น ครูจึงต้องจักสอนซ่อมเสริมให้

7. จุดประสงค์ต่าง ๆ ที่ตั้งไว้บางจุดประสงค์อยู่ในระดับสูง การที่ผู้เรียนจะบรรลุได้ภายหลังการสอน จึงเป็นไปได้ยากและต้องอาศัยเวลาพอสมควร ดังนั้นจึงต้องมีการสอนซ่อมเสริมให้เป็นบางส่วน

ในคู่มือการบริหารการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ของกรมวิชาการ (2524 : 97 - 98) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องมีการสอนซ่อมเสริมไว้ว่ามีสาเหตุมาจากสิ่งสำคัญ 4 ประการคือ

1. สติปัญญาแตกต่างกัน

2. วิธีการเรียนรู้หรือความสามารถเฉพาะตัวในการที่จะรับรู้เรื่องราวแตกต่างกัน

3. สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกัน

4. แรงจูงใจในการเรียนแตกต่างกัน

สาเหตุต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนได้ไม่เท่ากัน นักเรียนที่ประสบกับปัญหาดังกล่าว จึงต้องใช้เวลามากกว่า และยังต้องการความเข้าใจความเห็นใจจากครูผู้สอนด้วย ซึ่งการจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมขึ้นจะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้

จุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริม

การที่นักเรียนต้องประสบกับปัญหาทางการเรียน อันเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ นั้น ทำให้นักเรียนเรียนอ่อน เรียนช้า หรือเรียนไม่ทันเพื่อน การปล่อยให้นักเรียนสอบตกซ้ำชั้น นับว่าเป็นการทารุณต่อจิตใจ และเป็นการตัดอนาคตของนักเรียนด้วย ทำให้เกิดการสูญเปล่าทางการศึกษา ครูจึงจำเป็นที่จะต้องหาทางช่วยเหลือ แก้ไข ปัญหาทางการเรียนเหล่านั้นให้แก่นักเรียน เพื่อให้เขาพบกับความสำเร็จในการศึกษา การสอนซ่อมเสริมได้ถูกนำมาใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าวมากขึ้นในปัจจุบัน อำไพ สุจริตกุล (2514 : 142) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า

1. เพื่อช่วยแก้ปัญหาของนักเรียน ที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และทางด้านการเรียนรู้

2. เพื่อช่วยขจัดปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน อันเนื่องมาจากนักเรียนที่เรียนไม่ทันเพื่อนแล้วกลายเป็นตัวก่อกวนในภายหลัง

3. เพื่อให้นักเรียนแข่งขันกับตัวเอง จนสามารถเรียนได้ดีขึ้นกว่าเดิม

4. เพื่อให้นักเรียนเรียนดียิ่งขึ้น ตามขีดความสามารถของตน

นอกจากนี้ ศรียา - ประภัสร นิยมธรรม (2520 : 30) ยังได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า "เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ และมีจุดหมายปลายทาง คือ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ให้ใกล้เคียงกับสมรรถวิสัยของเด็กให้มากที่สุด"

ในคู่มือการสอนภาษาไทยชั้นประถมปีที่ 4 เล่ม 1 ของกรมวิชาการ (2522 : 30) ได้กล่าวไว้ว่า "ต้องเป็นการสอนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนขจัดข้อเสีย หรือข้อบกพร่องของนักเรียน ตลอดจนการเรียนที่ไม่ถูกวิธีให้หมดไปเพื่อซ่อมให้ดีขึ้นและเป็นการสร้างเจตนคติ นิสัยที่ดีงามให้แก่นักเรียนในการเรียนที่ถูกวิธี"

ไม่เพียงแต่นักการศึกษาของไทยเท่านั้น ที่ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริม นักการศึกษาชาวตะวันตกคือ เดอลัวร์ อี โคชีย์วาร์ (Deloise E. Kochevar , 1975 : 18) และมิเรียม ที แชปลิน (Miriam T. Chaplin ,1979 : 12 - 15) ก็ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันดังนี้คือ

1. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสามารถที่แท้จริงของตนเองได้อย่างเต็มที่

2. เพื่อช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถแก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียน หรือจุดอ่อนของตนได้

3. เพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามทางด้านต่าง ๆ ของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนได้มากยิ่งขึ้น

ประเภทของการสอนซ่อมเสริม

ในหลักการสอนและเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ ของอัญชลี แจ่มเจริญและสุกัญญา ชารีวรรณ (2523 : 123) ได้แบ่งประเภทของการสอนซ่อมเสริมออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กที่เรียนอ่อนไม่ทันเพื่อน เพื่อให้เรียนได้ทันเพื่อนในระดับชั้นเดียวกัน หรือทันตามโครงการที่กำหนดไว้

2. การสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กฉลาด ให้ได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ให้เต็มที่และเป็นไปในแนวทางที่ถูกที่ควรและมีประโยชน์

ศรียา - ประภัสร นิยมธรรม (2520 : 24 - 26) ได้กล่าวถึงประเภทของการสอนซ่อมเสริม หรือการสอนเพื่อบรรดิการไว้สอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ เวนย์ ออตโท , ริชาร์ด เอ แม็คมีนีมี และริชาร์ด เจ สมิช (Wayne otto, Richard A. Mcmenemy and Richard J. Smith , 1973 : 33 - 36) โดยแบ่งออกเป็น

4 ประการคือ

1. การสอนเพื่อแก้ไข (Corrective Instruction)

การสอนประเภทนี้เป็นการสอนในชั้นเรียนปกติ ซึ่งผู้สอนอาจเป็นครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชา จะทำการสอนเมื่อพบว่านักเรียนทั้งชั้น หรือนักเรียนส่วนใหญ่ในชั้นเกิดความเข้าใจผิดในเนื้อหาบางอย่าง หรือเรียนอ่อนกว่าที่ควรในเนื้อหาบางวิชา การสอนแบบนี้ ผู้สอนจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์ปัญหา ก่อนที่จะใช้เทคนิคการสอนซ่อมเสริมเพื่อช่วยแก้ไขปัญหานั้น

2. การสอนซ่อมเสริม (Remedial Teaching)

เป็นการสอนเพื่อช่วยแก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียนของเด็ก ที่ต้องการความช่วยเหลือจากครูเป็นพิเศษ และเป็นการเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้เรียนด้วย การสอนแบบนี้เป็นการสอนที่แยกจากชั้นเรียนปกติ และมักจะสอนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มย่อย

3. การสอนเพื่อปรับสภาพ (Adapted Instruction)

เป็นวิธีการสอนเด็กที่มีระดับสติปัญญา (I.Q.) ต่ำกว่า 90 หรืออยู่ในช่วง 70 - 90 เด็กประเภทนี้จะมีขีดความสามารถในการเรียนรู้อยู่ในวงจำกัด จึงทำให้เรียนช้ากว่าปกติ เด็กเหล่านี้ไม่ต้องการทั้งการสอนเพื่อแก้ไขหรือซ่อมเสริม เขาสามารถใช้หลักสูตรร่วมกับเด็กปกติได้ แต่เนื้อหาและวิธีการสอนจะต้องปรับให้เหมาะสมกับความสามารถ และระดับสติปัญญาของเด็กพวกนี้ ความคาดหวังในตัวเด็กเหล่านี้จะต้องแตกต่างไปจากเด็กปกติด้วย

4. การสอนเร่ง (Accelerated Instruction)

การสอนแบบนี้เป็นการสอนที่ใช้กับเด็กฉลาดหรือเด็กที่มีสติปัญญาสูง แต่ไม่ได้ใช้ความสามารถทางด้านสติปัญญาอย่างเต็มที่ จึงทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จในการ

เรียนเท่าที่ควร ถ้าเด็กเหล่านี้เรียนร่วมกับเด็กที่มีความสามารถต่ำกว่า จะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน เนื่องจากไม่สามารถแสดงความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ หรือไม่ได้รับการยอมรับเด็กเหล่านี้ จะมีปัญหาทางด้านการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน หรือมีปัญหาทางด้านอารมณ์ การจัดการศึกษาให้เด็กประเภทนี้จึงต้องมีลักษณะพิเศษออกไป ซึ่งมี 3 วิธีด้วยกันคือ

ก. การเรียนเร่ง เช่นให้เด็กเรียนก่อนเกณฑ์อายุ การเรียนข้ามชั้น หรือการสอบเทียบความรู้ เป็นต้น การสอนแบบนี้มักจะเป็นการสอนที่ให้เด็กศึกษาด้วยตนเอง ครูจะเป็นเพียงผู้คอยแนะนำหรือแนะแนวเฉพาะเรื่องที่จำเป็นแก่ผู้เรียนเท่านั้น

ข. การเรียนเพิ่ม เป็นการเรียนเพิ่มเติมวิชาที่เรียนไปแล้ว มีการเพิ่มเนื้อหาในแต่ละวิชาเข้าไปในหลักสูตรตามปกติ อาจมอบหมายงานให้ทำเป็นพิเศษ ให้ไปอ่านเพิ่มเติมหรือให้เรียนพิเศษนอกชั้น เป็นต้น

ค. การเรียนเฉพาะ เป็นการเรียนเพื่อเสริมทักษะบางด้านเป็นพิเศษตามความถนัดและความสามารถของเด็ก มักใช้ในกรณีที่ต้องการคัดเด็กเฉพาะกลุ่มออกไป เพื่อสอนเป็นพิเศษ

จะเห็นได้ว่า การสอนซ่อมเสริมหรือการสอนเพื่อบรรดิการไม่ว่าประเภทใดก็ตาม จะมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ โดยมุ่งแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนและเสริมการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้เรียนด้วย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องเลือกใช้วิธีการสอน ให้เหมาะสมกับนักเรียนของตนด้วย

ในการพิจารณาว่า ควรจัดสอนซ่อมเสริมเมื่อไรนั้น จะต้องคำนึงถึงจุดประสงค์ในการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยการนำเอาความรู้ความสามารถของผู้เรียนไปเทียบกับเกณฑ์ดังกล่าว ถ้านักเรียนคนใดมีความสามารถไม่ถึงเกณฑ์นั้น ก็ต้องจัดให้เรียน

ซ่อมเสริม โดยกรมวิชาการ (2524 : 99 - 100) ได้จำแนกประเภทของการสอนซ่อมเสริม ไว้ในคู่มือการบริหารการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ดังนี้คือ

1. การสอนซ่อมเสริมก่อนการเรียนการสอน เป็นการสอนภายหลังการประเมินผลการเรียน ถ้าพบว่านักเรียนคนใดยังมีพื้นฐานความรู้ไม่เพียงพอ หรือยังไม่มีพฤติกรรมพื้นฐานในการเรียน จะต้องจัดการสอนซ่อมเสริม เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานเท่าเทียมกันก่อน เพื่อว่าเมื่อ สอนความรู้ใหม่แล้วผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่ประสบปัญหา อันเนื่องมาจากพื้นฐานความรู้เดิม วิธีนี้ครูผู้สอนจะต้องหาวิธีทดสอบความรู้พื้นฐานเดิมของเด็ก เพื่อให้ทราบข้อบกพร่องก่อนจึงทำการสอนซ่อมเสริม

2. การสอนซ่อมเสริมในขณะทำการสอน เป็นการสอนภายหลังการประเมินผลการเรียนเพราะนักเรียนถึงแม้จะมีความรู้พื้นฐานเท่าเทียมกัน แต่การรับรู้และความเข้าใจในสิ่งที่เรียนใหม่ย่อมแตกต่างกัน ซึ่งครูจะต้องใช้การสังเกต การสอบถามและวิธีการอื่น ๆ เพื่อให้ทราบความแตกต่างของเด็กเหล่านี้ และดำเนินการจัดสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนที่ยังไม่บรรลุตามจุดประสงค์

3. การสอนซ่อมเสริมเพื่อสอบแก้ตัว เป็นการสอนภายหลังการตัดสินผลการเรียนแล้ว ถ้านักเรียนสอบไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หรือได้ระดับผลการเรียน "0" ครูต้องจัดการสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนก่อนที่จะให้นักเรียนสอบแก้ตัวใหม่

การสอนซ่อมเสริมในขณะทำการสอน และภายหลังการตัดสินผลการเรียนเพื่อสอบแก้ตัวนั้น ครูผู้สอนควรพิจารณาเฉพาะเรื่องที่นักเรียนไม่รู้หรือยังไม่เข้าใจ หรือไม่ผ่านเกณฑ์มาสอน ให้เกิดความเข้าใจเพื่อให้นักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มิใช่สอนทบทวนใหม่ทั้งหมด

4. การสอนเสริมสำหรับเด็กที่ฉลาดและเรียนรู้ได้เร็วกว่าผู้อื่น เพราะจุดมุ่งหมายและหลักการของหลักสูตร มุ่งที่จะส่งเสริมการพัฒนาของนักเรียนทุกคนให้เป็นไป

ตามความสามารถ ดังนั้นครูจึงต้องให้ความสนใจและสนับสนุนเด็กที่เรียนเก่งให้มีโอกาสก้าวหน้ายิ่งขึ้น วิธีการนี้ครูผู้สอนอาจไม่ต้องลงมือทำการสอนเอง เพียงแต่ใช้การแนะนำให้นักเรียนเหล่านี้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เมื่อนักเรียนมีปัญหาครูก็จะให้ความช่วยเหลือ อาจเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขามาให้ความรู้เพิ่มเติมก็ได้

<u>หลักการสอนซ่อมเสริม</u>

การสอนซ่อมเสริมที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้นั้น จำเป็นจะต้องมีหลักการสอนที่ดีและเหมาะสม ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าสามารถช่วยให้ครูและนักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนการสอนทั้งสองฝ่าย มีผู้เสนอหลักการสอนซ่อมเสริมไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้คือ

อัญชลี แจ่มเจริญ และสุกัญญา อารีวรรณ (2523 : 123 - 125) ได้ให้หลักการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อนและนักเรียนที่ฉลาดหรือเรียนเก่งไว้ดังนี้

หลักการสอนซ่อมเสริมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อนมี 7 ประการคือ

1. ศึกษาสาเหตุของปัญหาที่ทำให้นักเรียนเรียนอ่อน เช่น การหยุดเรียนบ่อย ๆ สุขภาพไม่สมบูรณ์ ร่างกายพิการ สติปัญญาต่ำ เพื่อหาทางสอนซ่อมได้ตรงกับสาเหตุ

2. ชี้แจงปัญหาให้ผู้ปกครองของนักเรียนเข้าใจ เพื่อขอความร่วมมือในการแก้ปัญหาหรือสาเหตุนั้น

3. ถ้านักเรียนเรียนอ่อนหลาย ๆ วิชา ควรแก้ไขหรือสอนซ่อมเสริมทีละอย่าง ไม่ควรสอนครั้งเดียวหลาย ๆ วิชา

4. ระยะเวลาในการสอนซ่อมเสริม อาจสอนในเวลาเรียน ก่อนเข้าเรียนในตอนเช้า ขณะพักรับประทานอาหารกลางวัน หรือหลังเลิกเรียนแล้ว ในการสอนแต่ละครั้งไม่ควรใช้เวลานานเกินไป

5. ไม่ควรสอนในสิ่งที่นักเรียนรู้แล้วซ้ำอีก ถ้าจำเป็นต้องท้าวความหรือทบทวนความรู้เพื่อให้ติดต่อสืบเนื่องหรือเกี่ยวโยงกัน ควรใช้เวลาเพื่อการนั้นเพียงระยะสั้นๆ

6. วิธีสอนควรใช้วิธีการใหม่ ๆ ไม่ซ้ำกับวิธีการเดิมที่นักเรียนเรียนมาแล้ว ตลอดจนอุปกรณ์การสอนก็ควรจัดเพิ่มให้แปลกไปจากเดิม

7. หลังจากที่มีการสอนซ่อมเสริมแล้ว ครูต้องติดตามผลงานอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ

การสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กฉลาดให้ได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ ควรมีหลักดังนี้

1. ศึกษาปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรม อารมณ์ หรือสังคมของนักเรียนคนใดคนหนึ่ง ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุทางครอบครัว สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

2. ทำความเข้าใจกับนักเรียน แสดงให้เห็นว่าครูเป็นมิตรของเขา เพื่อให้ผู้เรียนมีศรัทธาที่จะคล้อยตามครูที่จะแนะแนวให้

3. ชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนผู้นั้น เพื่อขอความร่วมมือในการแก้ปัญหา

4. กำหนดเนื้อหาที่จะสอนเสริมให้สูงกว่าระดับชั้นเรียน และเป็นไปในแนวทางส่งเสริมความถนัด และใช้คุณสมบัติพิเศษของนักเรียนให้เป็นประโยชน์

5. ระยะเวลาในการสอนไม่จำกัด เพราะนักเรียนพวกนี้มีความสามารถสูงอยู่แล้ว ข้อสำคัญขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชาที่เขาสนใจและมีความถนัดเฉพาะตัว

6. วิธีสอนไม่จำกัด แต่ควรใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถของตน และวิธีสอนแบบอภิปราย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น

7. ใช้สื่อการเรียน เช่นบัตรงาน ฯลฯ

นอกจากจะมีผู้กล่าวถึงหลักการสอนซ่อมเสริม สำหรับนักเรียนแต่ละประเภทแล้ว ยังมีผู้ให้หลักทั่ว ๆ ไปดังนี้

กรมวิชาการ (2524 : 76 - 77) ได้เสนอแนะหลักการสอนซ่อมเสริมไว้ในคู่มือการสอนภาษาไทย ชั้น ประถมปีที่ 1 ฉบับปรับปรุง ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ครูผู้สอนต้องรู้ข้อบกพร่องของนักเรียน เพื่อจะได้ช่วยเหลือ แก้ไขข้อบกพร่องและเสริมการเรียนให้แก่นักเรียนได้ถูกวิธี จึงต้องมีการสำรวจข้อบกพร่องของนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งจำเป็นต้องทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การทดสอบ หรือจากการสอบถาม เมื่อรู้จุดอ่อนของนักเรียนแล้ว จึงลงมือทำการสอน และเมื่อสอนไประยะหนึ่งจึงทำการทดสอบซ้ำอีก เพื่อให้รู้ถึงความงอกงามของผู้เรียน

2. การสอนซ่อมเสริมจะต้องเริ่มจากสิ่งที่นักเรียนรู้ ไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้หรือเริ่มเรียนจากจุด และสภาพที่เขาเป็นอยู่ ครูจึงต้องรู้พื้นฐานและประสบการณ์ต่าง ๆ ของนักเรียน เพื่อจะได้จัดบทเรียนได้เหมาะสมกับความสามารถ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ให้นักเรียนได้เรียนตรงกับความบกพร่องเฉพาะอย่างของเขา ครูจึงต้องเอาผลการทดสอบมาพิจารณาเป็นแนวทางที่จะช่วยเหลือแก้ไขผู้เรียนให้เกิดความก้าวหน้าขึ้นโดยลำดับ

3. เลือกวัสดุการสอนตลอดจนวิธีสอนให้เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน ในการสอนซ่อมเสริมครูจึงต้องใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น และพยายามเปลี่ยนเทคนิควิธีสอน ตลอดจนกิจกรรมจากที่เคยใช้สอนเด็กปกติ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนให้มากที่สุด

4. ครูจะต้องเป็นผู้คอยกระตุ้นและให้กำลังใจแก่นักเรียน ให้ผู้เรียนเกิดความอบอุ่นและเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งดีกว่าการบังคับหรือการทำโทษ โดยครูควรยึดถือหลักดังนี้คือ

4.1 ให้นักเรียนเข้าใจครูได้ถูกต้องว่าครูเป็นผู้ให้ความรู้ และความเข้าใจแก่นักเรียน พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือและให้ความเป็นเพื่อนแก่นักเรียนเสมอ โดยครูควรเป็นกันเองกับนักเรียนและสร้างบรรยากาศในการเรียนที่ดีให้เกิดขึ้น

4.2. ให้นักเรียนได้มีโอกาสได้ปฏิบัติจริง และมีโอกาสประสบความสำเร็จในงานที่ทำนั้น โดยเริ่มจากงานง่าย ๆ ไปหายาก มีการให้กำลังใจและคำชมเชย ให้นักเรียนได้ประเมินผลตนเอง เพื่อให้รู้ความก้าวหน้าของตน ซึ่งครูอาจทำได้โดย

ก. ชี้แจงข้อบกพร่องเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ

ข. ทำกราฟหรือแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าของนักเรียน

5. ให้นักเรียนเห็นความก้าวหน้าของตนเอง ให้เกิดความภูมิใจในความสำเร็จของตนและส่งเสริมให้มีความพยายามยิ่งขึ้น

6. ควรเปลี่ยนแปลงวิธีสอนเป็นแบบต่าง ๆ การใช้วิธีเดิมสอนซ้ำซากบ่อยๆ ถ้านักเรียนไม่เข้าใจ จะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและหมดกำลังใจ

7. ฝึกให้นักเรียนช่วยเหลือตนเอง อาจจะเป็นนักเรียนชั้นเดียวกันที่เรียนทันหรือเรียนเก่ง ให้ช่วยเหลือเพื่อนหรือนักเรียนชั้นสูงกว่า เมื่อมีเวลาว่างให้ช่วยสอนรุ่นน้อง จะทำให้นักเรียนเข้าใจดี และใช้ภาษาในระดับเดียวกัน ทั้งนี้ครูต้องคอยดูแลด้วย

สำหรับสมจิตต์ ศรีธัญรัตน์ (2520 : 18 - 19) ได้ให้หลักการสอนซ่อมเสริมแก่ครูผู้สอนที่นอกเหนือไปจากหลักการของกรมวิชาการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้คือ

1. จะต้องมีวิธีการสังเกตนักเรียนอย่างใกล้ชิด ในระหว่างเวลาเรียนในชั้น และครูควรมีบันทึกย่อเกี่ยวกับพฤติกรรมและผลการเรียนของนักเรียนด้วย

2. ควรรู้จักเลือกเวลาที่เหมาะสมที่จะทำการสอนซ่อมเสริม ซึ่งครูอาจจะพิจารณาไม่ให้เป็นเวลาที่ทำให้นักเรียนต้องเคร่งเครียดกับการเรียนจนเกินไป หรือรู้สึกว่าเป็นการลงโทษ ในการที่ ตนต้องเรียนซ่อมเสริม แต่ควรให้นักเรียนเข้าใจว่าเป็นการเอาใจใส่ และเห็นอกเห็นใจจากครูมากกว่า

3. ควรมีความรู้ ความสามารถช่วยให้นักเรียนเรียนด้วยการรู้จักหาความจริง เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความคิด และประสบการณ์ในสิ่งที่เรียนได้ง่ายขึ้น

4. ควรช่วยให้เด็กเกิดความรู้ และความเข้าใจในการใช้โสตทัศนศึกษา หรือด้วยการเรียนจากของจริง

นอกจากนี้ สมจิตต์ ศรีชัญรัตน์ ยังให้ข้อคิดอันเป็นหลักสำคัญในการสอนซ่อมเสริมเพิ่มเติมอีกคือ ในการสอนซ่อมเสริม ครูควรจะต้องมีวิธีสอนตามลักษณะปัญหาของเด็ก โดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน และครูจะต้องมีความอดทน เข้าใจนักเรียน ถ้าครูพบปัญหาที่ร้ายแรงเกินที่ครูจะแก้ไขด้วยตนเองได้ ก็ต้องปรึกษาจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยาให้ช่วยเหลือ

นอกเหนือจากหลักการสอนซ่อมเสริมที่มีผู้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว สุภากร ราชากรกิจ (2521 : 10) และสุชะนีย์ นาครทรรพ (2522 : 1) ยังได้เพิ่มเติมอีกว่า ในขณะที่สอนซ่อมเสริม ครูจะต้องพยายามแก้ไขความคิดของนักเรียน ที่เกี่ยวข้องกับตนเองหรืออัตมโนภาพ (Self concept) และเจตคติ (attitude) ต่อการเรียนให้เป็นไปในทางบวกด้วย และครูควรมีการวางแผนร่วมกับนักเรียน เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียน โดยการกำหนดจุดประสงค์ให้แน่ชัด ในขณะที่ครูสอนซ่อมเสริมแก่เด็กที่มีข้อบกพร่องนั้น ครูต้องไม่ลืมสนใจนักเรียนที่เรียนได้ดี และเรียนได้ปานกลางด้วย ซึ่งถ้าสามารถจัดกลุ่มให้นักเรียนช่วยเหลือกันเองได้ในการฝึก ก็จะเป็นการดีมาก

มีนักการศึกษาชาวตะวันตกหลายท่านที่ได้เสนอหลักการสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้คือ

เอ. อี. แทนสเลย์ (A.E. Tansley , 1969 : 84) ได้ให้หลักการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า

1. การวินิจฉัยข้อบกพร่องและการสอนเพื่อแก้ไข ต้องทำในระยะต้น ๆ ก่อนที่ข้อบกพร่องจะติดเป็นนิสัยเพราะยากที่จะแก้ไขภายหลัง

2. ไม่มีวิธีสอนใดที่ดีที่สุดสำหรับการสอนซ่อมเสริม ดังนั้นวิธีการและเทคนิคที่จะเลือกมาใช้ ควรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับข้อบกพร่องของนักเรียนซึ่งได้ผ่านการวินิจฉัยมาแล้ว

3. ครูผู้สอนซ่อมเสริม ต้องให้ความอบอุ่นแก่นักเรียน สร้างความสัมพันธ์อันดี มีการให้กำลังใจและความหวัง ทั้งต้องเป็นผู้คิดในการแก้ปัญหาให้แก่นักเรียนด้วย

4. ครูต้องทราบระดับความสามารถของนักเรียน เพื่อที่จะได้จัดกิจกรรมการสอน ให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน ให้เขามีโอกาสได้รับความสำเร็จจะทำให้เกิดกำลังใจที่จะเรียนรู้ต่อไป

5. การวินิจฉัยปัญหาและการสอนซ่อมเสริม จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งบิดามารดาและครูที่สอนวิชาอื่น ๆ ด้วย

อัลเบิร์ต เจ แฮร์ริส (Albert J. Harris , 1971 : 286) ได้กล่าวถึงหลักการของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า

1. เริ่มต้นจากจุดและสภาพที่นักเรียนเป็นอยู่

2. ใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ โดยมีการยืดหยุ่น เพื่อปรับให้เหมาะสมกับปัญหาของนักเรียน

3. การสอนซ่อมเสริมควรมีกิจกรรม และอุปกรณ์หลายอย่าง เพื่อป้องกันความเบื่อหน่ายของนักเรียน

4. มีการทบทวนสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว

5. มีการจัดเวลาให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน

6. ให้นักเรียนแข่งขันกับตัวเองมากกว่าแข่งขันกับเพื่อนในกลุ่ม

จากหลักการสอนซ่อมเสริมที่มีผู้กล่าวไว้ข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าการสอนซ่อมเสริมมุ่งที่จะแก้ไขให้นักเรียนที่เรียนช้า ให้รู้จักช่วยตัวเองได้ดีขึ้น และเพื่อที่จะให้นักเรียนที่เรียนอ่อนได้ประสบความสำเร็จในการเรียนตามความสามารถของเขา โดยเชื่อว่านักเรียนที่ได้รับความเอาใจใส่ ให้กำลังใจ ย่อมสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการสอนซ่อมเสริม มุ่งหาหนทางที่จะช่วยให้นักเรียนที่เรียนออนได้ประสบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I18329799

ความสำเร็จในการเรียนรู้ แม้ว่าจะต้องใช้เวลาในการเรียนมากกว่านักเรียนทั่ว ๆ ไป ก็ตาม โดยไม่ปล่อยปละละเลยให้นักเรียนที่เรียนอ่อนเหล่านั้น ต้องประสบกับความล้มเหลวในการเรียนซ้ำแล้วซ้ำอีก จนเกิดความท้อใจและเบื่อหน่ายต่อการเรียน จนกลายเป็นปมด้อย และทำให้หมดกำลังใจในการเรียนในที่สุด

การดำเนินการสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริมเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนนี้ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการสอนของครู เพราะถ้าสอนนักเรียนได้ผลแล้ว ก็จะทำให้คุณภาพของการศึกษาดียิ่งขึ้น และถ้านักเรียนเรียนในตอนแรกไม่ได้ผลดี มีความบกพร่องบางประการ การสอนเนื้อหาต่อไปนักเรียนก็จะเข้าใจได้ยากขึ้น การสอนซ่อมเสริมจึงเป็นส่วนสำคัญของการสอน ซึ่งครูจะต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ ดังที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 12) ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ว่า "โรงเรียนต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่อ่อน เพื่อแก้ไขความบกพร่องต่าง ๆ และเพื่อช่วยให้มีพื้นฐานอันมั่นคงในการเรียนรู้" ดังนั้นจึงควรจะพิจารณาถึงวิธีการดำเนินการสอน และขั้นตอนของการสอนซ่อมเสริม

กระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 12) ได้เสนอวิธีการดำเนินการสอนซ่อมเสริม ไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ซึ่งตรงกับวิธีดำเนินการสอนซ่อมเสริมของสมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2523 : 3 - 4) ที่พอสรุปได้ดังนี้คือ

1. นักเรียนสอนกันเอง ในการสอนซ่อมเสริม ผู้สอนอาจจะคัดเลือกนักเรียนเก่ง ให้ช่วยสอนนักเรียนที่ยังไม่บรรลุจุดประสงค์ โดยให้ช่วยสอนตัวต่อตัวหรือสอนเป็นกลุ่มย่อย ข้อดีของการที่ให้นักเรียนสอนกันเอง ก็คือ นักเรียนใช้ภาษาแบบเดียวกัน ดังนั้น การถ่ายทอดความรู้ และการใช้ถ้อยคำอธิบายของนักเรียนด้วยกันเอง ย่อมจะทำให้เข้าใจง่ายกว่าภาษาที่ครูใช้ และยังทำให้นักเรียนที่ช่วยสอนมีความเข้าใจในการเรียนยิ่งขึ้น

2. การสอนแบบตัวต่อตัว การสอนซ่อมเสริมแบบตัวต่อตัวระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน เป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะผู้สอนสามารถเลือกใช้ถ้อยคำ หรือวิธีการได้เหมาะสมกับนักเรียน สามารถชักจูงความสนใจของนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด และสามารถสอนได้ตรงตามที่นักเรียนกำลังมีปัญหา ผู้สอนนอกจากจะเป็นครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชาแล้ว อาจเป็นครูคนอื่นก็ได้เพราะผู้สอนจะได้ให้ความรู้แก่นักเรียนในแนวที่แตกต่างกัน

3. การสอนเป็นกลุ่มย่อย เพื่อความสะดวกควรจัดให้นักเรียนที่มีปัญหาเหมือน ๆ กัน อยู่ในกลุ่มเดียวกัน กลุ่มหนึ่งประมาณ 2 - 3 คน ผู้สอนอาจจะใช้วิธีการสอนและให้งานสลับหมุนเวียนไปทีละกลุ่ม เพื่อที่จะให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มได้ช่วยกันแก้ปัญหา ความเข้าใจบทเรียนซึ่งกันและกัน ร่วมมือซึ่งกันและกัน ไม่ทำให้ใครมีความรู้สึกว่ามีปมด้อยหรือปมเด่น ผู้สอนนอกจากครูที่สอนประจำแล้ว อาจจัดครูแทนหรือหมุนเวียนก็ได้

4. แบบเรียนสำเร็จรูป ในกรณีที่ผู้สอนพบว่า นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนในบางเรื่อง ก็อาจใช้แบบเรียนสำเร็จรูปแบบง่าย ไม่ซับซ้อน เป็นสื่อในการเรียนโดยนักเรียนแต่ละคนจะต้องอ่าน ทำแบบฝึกหัด และตรวจคำตอบของตนเองในแบบฝึกหัดสำเร็จรูปนั้น

5. ให้ทำกิจกรรมเพิ่มเติม ภายหลังการวินิจฉัยปัญหา ถ้าพบว่านักเรียนมีความเข้าใจแล้ว แต่สมควรได้รับการฝึกทักษะเพิ่มขึ้นอีก ผู้สอนอาจใช้วิธีการมอบหมายงานให้ทำเช่น ทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติม โดยจะทำที่โรงเรียนหรือที่บ้าน แล้วแต่ความเหมาะสม

6. สมุดแบบฝึกหัดเรียนด้วยตนเอง ลักษณะของสมุดแบบฝึกหัดเรียนด้วยตนเอง คล้ายแบบเรียนสำเร็จรูป เพราะเริ่มต้นด้วยการให้บทเรียน แล้วให้แบบฝึกหัด ต่อจากนั้นจึงเฉลยคำตอบ ลักษณะที่แตกต่างกันก็คือ สมุดแบบฝึกหัดมีแบบฝึกหัดมากกว่าแบบเรียนสำเร็จรูป เพราะมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้ทำแบบฝึกหัด เป็นการฝึกทักษะให้มากยิ่งขึ้น

7. เขียนคำถามเอง โดยการมอบหมายให้นักเรียนอ่านบทเรียน แล้วเขียนคำถามจากบทเรียนนั้นลงบนบัตรคำ บัตรคำถาม จำนวนคำถามแล้วแต่จะกำหนด ต่อจากนั้นจึงเขียนคำตอบลงบนอีกด้านหนึ่ง เมื่อเขียนเสร็จแล้วนักเรียนจับคู่ เพื่อฝึกโดยการถาม-ตอบ เริ่มด้วยคำถามของตนเองเสียก่อน ต่อจากนั้นถาม-ตอบโดยใช้คำถามของเพื่อน

นอกจากวิธีการดังกล่าวแล้ว สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2523 : 3 - 4) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมไว้อีกว่าครูยังสามารถที่จะใช้วิธีการอื่น ๆ มาช่วยในการสอนซ่อมเสริมได้อีก เช่นการเฉลยแบบฝึกหัดหรือแบบสอบถามโดยให้นักเรียนอธิบายเหตุผลว่าทำไมจึงทำเช่นนั้น และที่ถูกควรทำอย่างไร เป็นต้น

ในคู่มือการบริหารการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กรมวิชาการ (2524 : 101) ก็ได้กล่าวถึงการดำเนินการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า

1. การสอนซ่อมเสริมในระหว่างชั่วโมงสอนปรกติ เมื่อครูผู้สอนพิจารณาเห็นว่า ยังมีนักเรียนส่วนหนึ่ง ยังไม่เข้าใจหรือยังปฏิบัติงานไม่ได้ ก็จัดการสอนซ่อมเสริมให้ทันที จนนักเรียนส่วนนั้นเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานได้

2. ครูผู้สอนดำเนินการเอง โดยใช้ชั่วโมงว่างหรือนอกเวลาเรียน หรือในวันหยุดแล้วแต่ความเหมาะสม การสอนซ่อมเสริมแบบนี้ จะเลือกนักเรียนที่มีข้อบกพร่องทางการเรียนมาสอนซ่อมเสริมให้ การสอนซ่อมเสริมแบบนี้อาจดำเนินการได้หลายวิธี โดยขึ้นอยู่กับสภาพของโรงเรียนว่าควรเลือกวิธีใดจึงจะเหมาะสม หรือเลือกหลาย ๆ วิธีก็ได้ เช่นให้นักเรียนรุ่นพี่ช่วยสอนให้ หรือการสอนแบบตัวต่อตัว และอื่น ๆ อีก

3. การสอนซ่อมเสริมพิเศษแก่นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน ทางฝ่ายแนะแนวจะต้องค้นหาสาเหตุและข้อมูลของนักเรียนเหล่านั้น แล้วจึงนำมาสอนซ่อมเสริมเป็นรายคน หรือประมาณ 2-3 คนก็ได้

4. ลักษณะการสอนซ่อมเสริมที่จัดทำไว้ในตารางการเรียน เป็นการจัดสอน

ซ่อมเสริมที่มีกำหนดไว้ในหลักสูตรให้จัดทำสัปดาห์ละครั้ง วิธีการนี้เป็นเรื่องที่ฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน หัวหน้าหมวดวิชา และครูแนะแนว จะต้องร่วมกันดำเนินการ โดยจะต้องสำรวจว่านักเรียนหมวดใด มีความจำเป็นที่จะต้องสอนซ่อมเสริมอะไร แล้วกำหนดจัดนักเรียน จัดห้อง และกำหนดตัวครูผู้สอน กำหนดเรื่องที่จะสอน แล้วดำเนินการสอนพร้อมกัน

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2522 : 11 - 12) ได้เสนอแนะวิธีการสอนซ่อมเสริมให้แก่ครูไว้ว่า

1. ครูอาจแบ่งกลุ่มนักเรียนในชั้น โดยการคละกันระหว่างนักเรียนที่เรียนเก่ง กับนักเรียนที่เรียนอ่อน แล้วให้มีการแข่งขันผลการเรียนกันระหว่างกลุ่ม โดยครูจะต้องเน้นให้นักเรียนแข่งขันกันระหว่างกลุ่มมากกว่าตัวบุคคล และสอดแทรกให้นักเรียนรู้จักการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม โดยเฉพาะเน้นให้นักเรียนที่เรียนเก่ง ช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน ซึ่งครูต้องชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่เท่ากัน การเรียนจากเพื่อนไม่ใช่เป็นสิ่งที่น่าอาย

2. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามระดับผลการเรียน คือแบ่งเป็นกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อน ในการสอนบางครั้งครูอาจสอนรวมกันทั้งสามกลุ่ม แต่บางครั้งที่นักเรียนกลุ่มอ่อนจะต้องเรียนซ่อมเสริม ครูอาจสอนกลุ่มอ่อนช้ากว่ากลุ่มปานกลางและกลุ่มเก่ง แล้วให้ไปทำแบบฝึกหัดที่บ้านอีก ในขณะที่อีก 2 กลุ่มเข้าใจบทเรียนแล้วและกำลังทำแบบฝึกหัด

3. แบ่งกลุ่มนักเรียนในโรงเรียนให้คละกัน ตั้งแต่ชั้นสูงสุดลงมาถึงชั้นต่ำสุด โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาประจำกลุ่ม มีนักเรียนเป็นประธานกลุ่มและกรรมการกลุ่ม แล้วให้มีการพบปะประชุมกันในตอนเย็น หรือเวลาว่างอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนที่อยู่ในชั้นสูงกว่าช่วยสอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียนที่เรียนอ่อนในชั้นต่ำกว่า

4. การสร้างสื่อการเรียน เพื่อช่วยเหลือในการสอนซ่อมเสริม ซึ่งครูประจำ-

ชั้นหรือครูที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับวิชาการของโรงเรียน อาจจะร่วมมือจัดทำขึ้น การสอนโดยการใช้สื่อการเรียน เป็นการช่วยเปลี่ยนบรรยากาศ โดยให้นักเรียนสามารถนำไปศึกษาด้วยตนเองได้ทุกเวลาที่เขาต้องการ สื่อการเรียนเหล่านี้ได้แก่ บทเรียนแบบโปรแกรม หรือหนังสือประกอบบทเรียนที่ยาก ๆ เป็นต้น

5. จัดให้มีศูนย์ส่งเสริมการเรียนของนักเรียน โดยจัดครูที่มีชั่วโมงว่างมาเป็นผู้ควบคุมและให้บริการแก่นักเรียน เมื่อครูประจำชั้นเห็นว่า นักเรียนคนใดมีความจำเป็นต้องเรียนซ่อมเสริม ก็จัดการส่งนักเรียนคนนั้นมา เพื่อเรียนซ่อมเสริมกับครูประจำศูนย์ส่งเสริมการเรียนนั้น

6. การสอนพิเศษ เป็นวิธีการสุดท้ายสำหรับการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียน แม้ว่าจะเป็นวิธีที่น่าเบื่อหน่าย ซ้ำซาก ทำให้เสียเวลาของครูและนักเรียน แต่ก็เป็นวิธีที่ครูใช้กันเป็นส่วนมาก และอาจกล่าวได้ว่า เป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดและครูส่วนใหญ่ก็ถนัดสอนแบบนี้ด้วย แต่ครูควรสอนพิเศษด้วยวิธีการที่แตกต่างไปจากการสอนในชั้นเรียน เช่น แทรกเกมส์ และเพลงประกอบบทเรียนให้มากขึ้น และครูควรเรียงลำดับขั้นตอนในการสอน ให้เป็นไปตามลำดับขั้นจากง่ายไปหายาก ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนที่เรียนไม่ทันเพื่อน จะได้ติดตามและทำความเข้าใจบทเรียนง่ายขึ้นกว่าเดิม

สำหรับขั้นตอนในการดำเนินการสอนซ่อมเสริมนั้น มีผู้ได้เสนอแนะไว้หลายท่านด้วยกัน ดังนี้คือ

กรมวิชาการ (2524 : 103 - 104) ได้กำหนดวิธีดำเนินการสอนซ่อมเสริมไว้ในคู่มือการบริหารการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ครูผู้สอนสำรวจข้อบกพร่องของนักเรียน ซึ่งอาจจะใช้วิธีการสำรวจวิธีใดวิธีหนึ่งดังนี้คือ

1.1. การใช้แบบทดสอบ

ก. ใช้ Pre-test เป็นการทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียน ผู้สอนแต่ละวิชาอาจเริ่มทดสอบในสัปดาห์แรก หรือสำรวจหาข้อมูลว่านักเรียนกลุ่มใดไม่สามารถบรรลุในเรื่องต่อไปได้ จึงจำต้องได้รับการช่วยเหลือจากการเรียนซ่อมเสริม อาจเริ่มต้นเรียนในสัปดาห์ที่ 3 เป็นต้นไป

ข. แบบทดสอบวินิจฉัย ใช้เมื่อได้เรียนเนื้อหาวิชาไปแล้ว 2-3 สัปดาห์ ผู้สอนต้องการค้นว่า นักเรียนยังบกพร่องควรได้รับการช่วยเหลือให้นักเรียนซ่อมเสริมต่อไป

ค. แบบทดสอบสำรวจทั่ว ๆ ไป วิธีนี้จะทราบข้อมูลจากผลการสอบระหว่างภาคหรือปลายภาค แต่ข้อมูลที่ได้ไม่เฉพาะเจาะจงจึงไม่ทราบว่านักเรียนบกพร่องในเรื่องใดและตอนใด

1.2. ใช้การสังเกตนักเรียนขณะทำงาน ในระหว่างที่ผู้สอนมอบหมายงานให้นักเรียนทำ ก็จะสังเกตว่านักเรียนคนใดมีปัญหายุ่งยากในเรื่องใดบ้าง และควรได้รับการช่วยเหลือให้เรียนซ่อม,สริม

1.3. ใช้การประชุมปรึกษาหารือร่วมกับนักเรียน เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยให้ผู้สอนได้พิจารณาว่า นักเรียนมีความต้องการที่จะให้ผู้สอนซ่อมเสริมเรื่องใด

1.4. ให้ทำแบบสอบถามวินิจฉัยตนเอง หลายครั้งเมื่อผู้สอนให้ข้อเสนอแนะใด ๆ แต่ปรากฏว่ามีหลายเรื่องที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ ผู้สอนอาจสร้างแบบสำรวจตนเองเฉพาะเรื่องในแต่ละวิชา เพื่อให้นักเรียนได้พิจารณาเองว่า ตนเองยังไม่เข้าใจในเรื่องใดบ้าง

2. หัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนพิจารณาข้อมูลร่วมกัน แล้วรวมสิ่งที่เป็นข้อบกพร่องของนักเรียน จัดแบ่งกลุ่มนักเรียนไว้เป็นกลุ่ม ๆ ให้มีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยแต่ละกลุ่มไม่ควรเกิน 20 คน ทั้งนี้อาจจะปรึกษาหารือกับฝ่ายแนะแนวด้วย

3. หัวหน้าหมวดวิชาส่งข้อมูลและการแบ่งกลุ่มนักเรียน โดยฝ่ายวิชาการดำเนินการกำหนดห้องสอนและเวลาสอน

4. ฝ่ายวิชาการประสานงานกับหัวหน้าหมวดวิชา ในเรื่องการจัดหาบุคคลากรมาทำการสอนซ่อมและสอนเสริม สำหรับการสอนซ่อมผู้สอนควรจะเป็นครูประจำชั้นนั้น ๆ ส่วนการสอนเสริมอาจจะเป็นครูที่สอนประจำวิชา หรือครูผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรที่เห็นว่าเหมาะสมให้เข้าสอน

5. ดำเนินการสอนซ่อมเสริมตามที่กำหนดไว้ จนนักเรียนบรรลุและสามารถพัฒนาการเรียนได้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้

6. ประเมินผลการเรียนซ่อมเสริม

ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2514 : 5 - 9) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสอนซ่อมเสริมสรุปได้ดังนี้

1. เมื่อทราบว่านักเรียนมีข้อบกพร่องบางประการ ครูต้องประเมินผลอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อศึกษาสาเหตุที่นักเรียนเรียนไม่เข้าใจหรือไม่มีความสามารถ

2. ครูกับนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อบกพร่องในการเรียน ของนักเรียนแต่ละคน ว่ามีต้นเหตุมาจากอะไร

3. ครูกับนักเรียนจะต้องช่วยกันคิดหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่องซึ่งเกิดขึ้นกับเด็กแต่ละคน สิ่งสำคัญในการดำเนินการขั้นนี้ อยู่ที่ความตั้งใจของนักเรียนที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง

4. ครูจะต้องสอนใหม่ทั้งหมด สำหรับทักษะอย่างใหม่หรือความรู้อย่างใหม่ในกรณีที่นักเรียนไม่รู้เรื่องตั้งแต่ต้น

5. ครูและนักเรียนประเมินผลร่วมกันภายหลังที่สอนซ่อมเสริมไปแล้ว ถ้าพบว่ายังไม่ได้ผลก็จะต้องสอนซ่อมเสริมซ้ำใหม่อีก

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2522 : 1 - 3) ได้ให้แนวคิดในการดำเนินการสอนซ่อมเสริมสรุปเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1. ทดสอบนักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสอบ การสัมภาษณ์ ฯลฯ ว่านักเรียนคนใดบกพร่องอย่างไร หรือขาดทักษะอะไร

2. ครูนำผลการทดสอบมาพิจารณา แล้ววางแผนการสอนเพื่อช่วยซ่อมเสริมข้อบกพร่องของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนมากขึ้น

3. ชี้แจงให้นักเรียนรู้จุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมว่าจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างไร นักเรียนจะได้เกิดทัศนคติที่ดี และเต็มใจที่จะรับการสอนซ่อมเสริม

4. ครูวางแผนร่วมกับนักเรียนว่าจะแก้ไขข้อบกพร่องนั้น ๆ ด้วยวิธีใด และครูจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ เวลา วิธีการ และวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะกับลักษณะข้อบกพร่องของนักเรียน

5. ให้นักเรียนได้ประเมินผลความก้าวหน้าของตนเอง จากการทดสอบเป็นระยะ ๆ เพราะถ้านักเรียนได้เห็นความก้าวหน้า ก็จะมีกำลังใจในการแก้ไขข้อบกพร่องนั้น ๆ

6. การสอนซ่อมเสริมจะต้องคำนึงถึงวิธีการที่ถูกต้อง เหมาะสมและประหยัดเวลา

และอำไพ สุจริตกุล (2514 : 152 - 153) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการดำเนินการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า

ก่อนอื่นครูจะต้องตรวจหาสาเหตุของความบกพร่อง (Diagnosis) ของนักเรียนให้รู้แน่ชัดเสียก่อน แล้วจึงแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนแต่ละคนนั้น โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. วัดความสามารถทั่ว ๆ ไปในการเรียนของนักเรียน

2. แยกนักเรียนที่มีความบกพร่องเพื่อสอนซ่อมเสริม แต่ไม่จำเป็นต้องบอกให้นักเรียนรู้ตัว เพราะบางคนอาจเกิดปมด้อยภายหลัง นักเรียนที่แยกออกมานี้มักเป็น

นักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำกว่าระดับเฉลี่ย

3. สำรวจข้อบกพร่องของนักเรียนที่แยกออกมานั้น ให้แน่ชัดว่ามีความบกพร่องอย่างไรบ้าง โดยต้องมีการวิเคราะห์เป็นรายบุคคลอย่างละเอียด นักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายอาจต้องส่งให้แพทย์รักษา และบางคนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหรืออารมณ์ ก็อาจส่งให้จิตแพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา (Specialist) ช่วยเหลือโดยตรง

4. ดำเนินการแก้ไขโดยเริ่มวิธีสอนเพื่อซ่อมเสริมให้นักเรียนแต่ละคน เมื่อทราบข้อบกพร่องของนักเรียนแน่ชัดแล้ว

นอกเหนือจากวิธีการสอนซ่อมเสริมและขั้นตอนการสอนซ่อมเสริมแล้ว ยังมีนักการศึกษาอีกหลายท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2522 : 33) ได้กล่าวไว้ในคู่มือการสอนภาษาไทย ชั้นประถมปีที่ 4 เล่ม 1 ซึ่งพอสรุปได้ว่า ในการดำเนินการสอนซ่อมเสริมนั้น ครูผู้สอนต้องวางจุดประสงค์ในการสอน จัดวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการสอนให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน เพื่อยั่วยุให้นักเรียน เรียนด้วยความพอใจ และอยากเรียนมากขึ้น โดยจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้มีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนบ่อย ๆ ซึ่งจะสร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นตนเองมากขึ้น และเป็นการสร้างทัศนคติ นิสัยที่ดีให้กับผู้เรียน นอกเหนือจากขจัดข้อบกพร่องของนักเรียนด้วย

ปานตา ใช้เทียมวงศ์แฉะพิตรวัลย์ โกวิทวที (2516 : 95) เสนอแนะวิธีดำเนินการสอนให้ได้ผลดี ไว้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของกรมวิชาการ โดยมีข้อเพิ่มเติมว่า จำนวนนักเรียนที่สอนซ่อมเสริมนั้น ไม่ควรมากเกินไปและอาจจัดแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ เวลาที่ใช้ในการสอนซ่อมเสริมควรอยู่ในเวลาเรียน เพื่อมิให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นการถูกลงโทษ

ศรียา - ประภัสร นิยมธรรม (2520 : 58 - 61) ได้เสนอแนะแนวการ

สอนซ่อมเสริม ที่นอกเหนือไปจากที่กล่าวไว้แล้ว พอสรุปได้ดังนี้

1. ความร่วมมือของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การสอนซ่อมเสริมนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่

2. การสอนต้องเป็นไปตามลำดับขั้น โดยเริ่มต้นจากจุดอ่อนที่ครูค้นพบ

3. เรื่องใดที่นักเรียนทำได้สำเร็จ ควรเสริมกำลังใจให้ผู้เรียนได้รู้ผลงานของตน

4. ทำสิ่งที่เรียนให้มีความหมายต่อผู้เรียน เพราะจะก่อให้เกิดความพร้อมในการเรียนมากกว่า และนักเรียนจะเข้าใจได้ชัดเจนกว่าการพูดอธิบาย โดยต้องคำนึงถึงพื้นฐานของนักเรียนด้วย

5. ครูต้องหาทางไม่ให้ผู้เรียนเกิดความสับสนในการเรียน โดยทำสิ่งที่เรียนให้น่าจำและจำได้ง่ายขึ้น

6. กระตุ้นให้นักเรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่ได้เรียนรู้ และให้นักเรียนนำสิ่งที่เรียนรู้แล้วไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นพบหลักเกณฑ์ด้วยตนเอง

7. ในขณะเรียนไม่ควรให้บรรยากาศเครียดเกินไป และพยายามจัดช่วงเวลาในการฝึกฝนให้พอเหมาะกับนักเรียนด้วย

นอกจากนี้ ฮิวแมน (Heilman , 1972 : 557 - 558) บอนด์ (Bond , 1957 : 405) และเดชานท์ (Dechant , 1971 : 285) รวมทั้งบันลือ พฤกษะวัน (2522 : 164 - 165) อำไพ สุจริตกุล (2514 : 152) และสมจิตต์ ศรีชัญรัตน์ (2520 : 20) ได้เสนอแนะการสอนซ่อมเสริมไว้คล้ายคลึงกัน ซึ่งนอกเหนือจากจะสอดคล้องกับข้อเสนอแนะที่มีผู้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ยังมีข้อเสนอแนะที่นอกเหนือออกไปอีก พอสรุปได้ดังนี้คือ

1. ไม่ควรแสดงความเวทนาหรือทำท่าสังเวชต่อนักเรียนเพราะจะทำให้เขาเกิดปมด้อยขึ้น

2. ครูต้องคอยสังเกตนักเรียน และบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนไว้เสมอ

3. จะต้องให้นักเรียนได้ทราบความก้าวหน้าของตนอยู่เสมอ และโรงเรียนควรจัดให้มีการแสดงผลการเรียนของนักเรียน มีการเก็บรวบรวมผลงานของนักเรียนไว้ทุกปีการศึกษา

4. ควรจะต้องพิจารณาส่งเสริมนักเรียนที่เรียนดี เท่า ๆ กับช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน

5. ควรนำเอาวิธีการสอนซ่อมเสริมที่ได้ปฏิบัติ และทดลองใช้ในโรงเรียนของประเทศที่มีความเจริญทางด้านการศึกษา มาปรับปรุงและใช้ให้เหมาะสมกับโรงเรียนและนักเรียนของตนบ้าง

<u>การวินิจฉัย (Diagnosis)เพื่อการสอนซ่อมเสริม</u>

การวินิจฉัย เป็นการค้นหาสาเหตุของข้อบกพร่องของนักเรียน การวินิจฉัยที่ดีเป็นพื้นฐานให้การเรียนการสอน ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ การวินิจฉัยเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการสอนซ่อมเสริม หรือการสอนเพื่อบรรดิการ โดยเป็นพื้นฐานของการจัดการสอนซ่อมเสริม เพราะครูจะต้องวินิจฉัยนักเรียนก่อน เพื่อจัดนักเรียนเข้าสู่โปรแกรมการสอนซ่อมเสริมแบบต่าง ๆ การวินิจฉัยเป็นเรื่องที่กระทำได้ไม่ง่ายนัก แต่เป็นเรื่องที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งต้องอาศัยทักษะพิเศษ เพื่อค้นหา แยกแยะสาเหตุของความบกพร่อง ความผิดปกติ หรือความล้มเหลวในการเรียนรู้ของนักเรียน การวินิจฉัยจึงมีความสำคัญยิ่ง ที่จะทำให้การสอนซ่อมเสริมประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว ดังที่คาเตอร์และแม็คกินเนส (Carter และ McGinnes , 1970 : 189) ได้กล่าวไว้ว่า "...การสอนซ่อมเสริมอาจล้มเหลวได้ ถ้าการวินิจฉัยผิดพลาด..."

ศรียา - ประภัสร นิยมธรรม (2520 : 33 - 34) อำไพ สุจริตกุล (2516 : 46) และเวร์น ออตโต (Wayne otto , 1973 : 43 - 49) ได้

แบ่งการวินิจฉัยไว้สอดคล้องกัน เป็น 3 ระดับดังนี้คือ

1. ขั้นสำรวจ (Survey Level) ส่วนใหญ่เป็นการวินิจฉัยโดยครูประจำชั้น เป็นการสำรวจว่านักเรียนกลุ่มนั้น ต้องการการสอนซ่อมเสริมหรือไม่ การวินิจฉัยขั้นนี้เป็นการคัดเลือกอย่างหยาบ ๆ โดยได้ข้อมูลจากการทดสอบด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement Tests) ในด้านทักษะและเนื้อหาวิชาการ จากแบบทดสอบความสามารถทางสมองแบบเป็นกลุ่ม (Group Tests of Mental Ability) และจากทะเบียนสะสม (Cumulative Record Folders) เป็นต้น

2. ขั้นเฉพาะ (Specific Level) เป็นการวินิจฉัยเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อหาสาเหตุที่ทำให้เกิดข้อบกพร่องทางการเรียน ตลอดจนทักษะทางด้านต่าง ๆ กระทำได้โดยใช้แบบทดสอบวัดสติปัญญาเป็นรายบุคคล (An Individual Intelligence Test) ผู้ทำการวินิจฉัยในขั้นนี้มักเป็นครูประจำชั้น หรือครูสอนซ่อมเสริมโดยเฉพาะก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาและความสะดวก

3. ขั้นละเอียด (Intensive Level) เป็นการวินิจฉัยอย่างละเอียดลึกซึ้ง ใช้สำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อนมาก หรือมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนอย่างสลับซับซ้อน การวินิจฉัยแบบนี้มักใช้กับการศึกษานักเรียนเฉพาะราย (Case Study) โดยครูที่ได้รับการฝึกฝนมาแล้ว ซึ่งอาจเป็นครูแนะแนว ครูซ่อมเสริม หรือครูประจำชั้นเองก็ได้ การวินิจฉัยแบบนี้จะเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนทุกอย่าง เพื่อให้ทราบข้อบกพร่องทางการเรียนของนักเรียน และจะเป็นการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล โดยมีวิธีการดังนี้คือ

1. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนทุกอย่าง เช่น ผลสัมฤทธิ์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อบกพร่องทางการเรียน

2. รวบรวมข้อมูลจากทางบ้าน ประวัติเกี่ยวกับตัวนักเรียน สุขภาพ บุคลิกภาพ

3. การแปลข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม จึงถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา จะไม่มีประโยชน์เลย หากขาดการแปลความหมายของข้อมูล

เหล่านั้น เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการจัดสอนซ่อมเสริม

4. ประเมินผลการสอนซ่อมเสริม

การวินิจฉัยปัญหาทางการเรียน ถือว่าเป็นวิธีการที่สำคัญในการสอนซ่อมเสริม เพราะครูสอนซ่อมเสริมจะต้องทราบสาเหตุที่เป็นปัญหาทางการเรียนของนักเรียนเสียก่อน จะได้จัดการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องได้ตรงกับสาเหตุเหล่านั้น

ศรียา - ประภัสร นิยมธรรม (2520 : 35 - 36) และเกรน เมเยอร์ส แบร์ (Glenn Myers Blair , 1956 : 20 - 44) ได้กล่าวถึงเทคนิคในการวินิจฉัยปัญหาทางการเรียนโดยแบ่งเป็น 2 แบบคือ

1. การวินิจฉัยอย่างเป็นทางการ (Formal Techniques) การวินิจฉัยแบบนี้ มักทำโดยการใช้แบบสอบมาตรฐาน เพื่อทดสอบทักษะแต่ละด้านของผู้เรียน ซึ่งมีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

1.1. วางจุดประสงค์ในการทดสอบให้ชัดเจนว่าจะทดสอบเพื่ออะไร เมื่อรู้จุดมุ่งหมายที่แน่นอน ก็จะได้ดำเนินการต่อไปว่าจะใช้แบบทดสอบชนิดใด

1.2. เลือกใช้แบบทดสอบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงเนื้อหา ข้อดีข้อเสีย และชนิดของแบบทดสอบ

1.3. ประเมินผลแบบทดสอบก่อนที่จะเลือกใช้ โดยพิจารณาถึงเกณฑ์ที่ใช้กับแบบทดสอบเสียก่อนว่า เหมาะสมกับนักเรียนและเนื้อหาที่ต้องการทดสอบหรือไม่

2. การวินิจฉัยอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Techniques) เป็นการวินิจฉัยเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมจากการวินิจฉัยอย่างเป็นทางการ เพื่อหาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนประสบความล้มเหลวทางการเรียน ซึ่งมีวิธีการดังนี้คือ

2.1. การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Observation) เป็นเทคนิคเบื้องต้น ที่ต้องอาศัยครูที่มีทักษะในการสังเกตในขณะสอนด้วย

เพื่อจะทำให้ทราบถึงความสนใจและทัศนคติของนักเรียน

2.2. การบันทึกประจำวัน (Anecdotal Record) เป็นการจดบันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรม และความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนเป็นประจำทุกวัน

2.3. การทดสอบอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การตรวจสมุดการบ้าน การทดสอบความสามารถในการเขียน และอื่น ๆ ที่ไม่ได้มาจากการทำแบบทดสอบมาตรฐาน

2.4. การวัดบุคคลิกภาพ โดยให้นักเรียนตอบแบบสำรวจต่าง ๆ เพื่อศึกษานิสัย ความสนใจ และกิจกรรมทางสังคมของผู้เรียน

2.5. แบบสำรวจการอ่านอย่างไม่เป็นทางการ เช่นการสังเกตต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ครูประเมินความสามารถของนักเรียนได้ว่าอยู่ในระดับใด

เทคนิคการวินิจฉัยทั้งสองแบบ จะเสริมซึ่งกันและกัน เทคนิคแต่ละแบบต่างก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ควรที่จะใช้เทคนิคทั้งสองในการวินิจฉัยร่วมกัน ซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยได้ผลดียิ่งขึ้น

<u>การประเมินเพื่อวินิจฉัย</u>

การประเมินเพื่อวินิจฉัยควรเป็นไปเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน จากผลการวิจัยในเรื่องดังกล่าว พบว่าในการเรียนคณิตศาสตร์ ถ้าใช้การประเมินเพื่อวินิจฉัยและการสอนซ่อมเสริมแล้ว จะทำให้นักเรียนสามารถรอบรู้ในเรื่องที่เรียนเพิ่มเป็น 2 เท่า และจากรายงานการวิจัยต่าง ๆในเรื่องนี้ยังพบว่ามีนักเรียนกว่า 80 % ได้มีการทดสอบเพื่อวินิจฉัยและการสอนซ่อมเสริมแล้ว นักเรียนคนนั้นจะสัมฤทธิผลตามจุดประสงค์ได้

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2523 : 49 - 53) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินเพื่อวินิจฉัยเพื่อตอบปัญหาบางประการดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาว่านักเรียนได้เรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง ข้อมูลที่ได้จะช่วยให้การปรับปรุงการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น เป็นการค้นหาจุดบกพร่องของนักเรียน แต่มิใช่เพื่อการเปรียบเทียบนักเรียนกับเพื่อน ๆ หรือเพื่อการให้ระดับคะแนน ลักษณะของแบบทดสอบวินิจฉัยที่ใช้ ถ้าต้องการให้เกิดคุณค่า ควรเป็นการทดสอบสั้น ๆ ในระหว่างการสอน มากกว่าที่จะเป็นการทดสอบยาว ๆ เมื่อสิ้นสุดการสอนแต่ละหน่วยหรือบท ด้วยวิธีการทดสอบที่ใช้ในระหว่างสอน จะทำให้ครูทราบจุดบกพร่องของการเรียนรู้ในส่วนย่อย ๆ ก่อนที่นักเรียนจะไปเรียนในเรื่องใหญ่ ๆ

2. เพื่อศึกษาว่านักเรียนได้รู้สิ่งต่าง ๆ ก่อนที่จะเริ่มต้นเรียนหรือไม่ โดยใช้การทดสอบก่อนสอน ซึ่งจะให้ประโยชน์ดังนี้คือ

2.1. ปกตินักเรียนมักจะรู้สึกว่า เขารู้ทุกสิ่งทุกอย่าง การทดสอบนี้จะช่วยให้นักเรียนรู้สภาพที่แท้จริงของตน

2.2. นักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างในสิ่งที่เขารู้มาก่อนการสอน ถ้ามีการทดสอบก่อนสอน ครูสามารถจัดนักเรียนแต่ละคนได้ตรงกับสิ่งที่เขาจะเริ่มต้น แทนที่จะให้นักเรียนทุกคนต้องมาเริ่มต้นเรียนจุดประสงค์ที่เหมือนกัน

2.3. ในบางครั้งนักเรียนจะรู้ในสิ่งต่าง ๆ ก่อนที่จะสอนเป็นอันมาก การทดสอบนักเรียนก่อนสอน จะทำให้ครูได้ข้อมูลที่มีคุณค่า สามารถตัดสินใจได้ถูกต้องและจัดกิจกรรมได้เหมาะสมกับผู้เรียน

3. เพื่อศึกษาว่านักเรียนรู้ในสิ่งที่ครูคิดว่าควรรู้หรือไม่ ความรู้เป็นจำนวนมากจะต้องมีการสะสม ดังนั้นก่อนเริ่มต้นการเรียน ควรได้มีการตรวจสอบก่อน ถ้าพบว่านักเรียนขาดทักษะเบื้องต้นมาก่อน ควรจะได้ทำบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับเรื่องนี้ เพื่อช่วยลดความวิตกกังวลระหว่างครูและนักเรียน และทำให้นักเรียนมีการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

4. เพื่อศึกษาว่านักเรียนจำสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนได้หรือไม่ เพื่อดูว่านักเรียนเพียงพอที่จะเริ่มต้นเรียนในจุดประสงค์นั้นหรือยัง โดยจะต้องกำหนดจุดประสงค์ในแต่ละ

บทก่อน แล้วพิจารณาในแต่ละจุดประสงค์ ว่านักเรียนมีความรู้มาก่อนแล้วเพียงใด

5. เพื่อศึกษาว่านักเรียนชอบในสิ่งที่เรียนหรือไม่ อาจใช้วิธีการถามนักเรียนโดยตรง หรือให้นักเรียนเขียนตอบข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียน ข้อมูลที่ได้จะมีประโยชน์อย่างมากในการนำไปใช้จัดชั้นเรียน จัดนักเรียน ปรับเนื้อหาในบทเรียน การปฏิบัติของครูและการจัดวัสดุอุปกรณ์ในการสอนของครู

การประเมินผลเพื่อวินิจฉัยทั้ง 5 ประการ ก่อนที่จะนำไปใช้ควรได้ศึกษา เพื่อให้เกิดความคิดที่แจ่มชัดเสียก่อน แต่อย่างไรก็ดีมีข้อเสนอแนะที่ควรพิจารณาคือ ในการปรับปรุงการเรียนของนักเรียนแต่ละคน ควรได้มีการวางแผนก่อนว่าข้อมูลที่ต้องการคืออะไร จะเก็บข้อมูลอย่างไร ครูอาจได้ข้อมูลจากเพื่อนร่วมชั้นของนักเรียน จากนักเรียนชั้นอื่น จากพ่อแม่ จากครูคนอื่น ๆ เป็นต้น ผู้ประเมินต้องพยายามแสวงหาข้อมูลให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือต้องพยายามทำให้นักเรียนให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เพราะสิ่งนี้จะทำให้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินเพื่อวินิจฉัย เป็นข้อมูลที่ดีและมีคุณภาพ

<u>แหล่งข้อมูลเพื่อการวินิจฉัย</u>

แหล่งที่จะได้ข้อมูลเพื่อการวินิจฉัยนั้น ย่อมแตกต่างกันไปแล้วแต่ขนาดของชุมชน ความมั่งคั่ง และความคิดริเริ่มของผู้นำชุมชน แหล่งข้อมูลภายในโรงเรียนมักคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ครู พยาบาลประจำโรงเรียน บริการแนะแนว นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ สมาคมครู-นักเรียน และผู้ปกครอง นักวิจัย และแผนกสอนซ่อมเสริม ฯลฯ จะเห็นได้ว่าในบางแห่งนั้น บริการด้านการสอนซ่อมเสริม หรือการสอนเพื่อบรรดิการนั้น อาจทำในรูปของการกวดวิชาพิเศษให้ (ศรียา - ประภัสร นิยมธรรม, 2520 : 38)

การประเมินผลการสอนซ่อมเสริม

การประเมินผลการเรียนการสอน มีเกณฑ์ในการใช้อยู่ 2 แบบคือ

1. การประเมินผลโดยอิงเกณฑ์ (critirion referenced evalua - tion) คือการประเมินผลโดยใช้พฤติกรรมที่ต้องการ ให้เกิดกับผู้เรียนหรือจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเป็นเกณฑ์การกำหนดเกณฑ์ในแต่ละวิชาจะแตกต่างกันไป

2. การประเมินผลโดยอิงกลุ่ม (norm referenced evaluation) คือการประเมินผลโดยใช้กลุ่มเป็นเกณฑ์ ทำให้สามารถทราบได้ว่านักเรียนคนหนึ่งมีผลสัมฤทธิ์เท่าใด เมื่อเทียบกับกลุ่ม (รุ่ง เจนจิต,2523 : 17)

การประเมินผลในการซ่อมเสริม เพื่อวินิจฉัยว่านักเรียนมีความรู้ ความสามารถหรือบกพร่องในเรื่องใด หรือในจุดประสงค์ข้อใดนั้น รุ่ง เจนจิต (2523 : 17) เสนอแนะว่าให้ใช้การประเมินผลโดยอิงเกณฑ์ (criterion referenced)

กรมวิชาการ (2524 : 101 - 102) ได้เสนอวิธีการประเมินผลการสอนซ่อมเสริม ในคู่มือการบริหารการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 โดยเสนอว่า ทำได้หลายวิธี ตามความเหมาะสมของเนื้อหาและกิจกรรมของจุดประสงค์นั้น ๆ ดังนี้คือ

1. การสังเกต ใช้ในการประเมินผลจุดประสงค์ในเรื่องความแคล่วคล่องในการปฏิบัติตามวิธีดำเนินงาน

2. การตรวจผลงาน โดยการมอบหมายงานให้นักเรียนไปทำ ก็จะใช้การตรวจผลงานเพื่อการประเมินผลได้

3. การสัมภาษณ์ ผู้สอนอาจใช้วิธีสัมภาษณ์นักเรียน หลังจากที่มอบหมายกิจกรรมให้ไปปฏิบัติแล้ว

4. การสอบข้อเขียน ควรเป็นการสอบอย่างสั้น ๆ เฉพาะเรื่องที่จำเป็น ใช้เมื่อต้องการทดสอบความแม่นยำ

อย่างไรก็ตาม ในการประเมินผลนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้สอนว่า จะใช้วิธีหนึ่งหรือมากกว่า 1 วิธี ตามความเหมาะสมของกิจกรรม และเนื้อหาเพื่อให้ได้ผลการประเมินที่เชื่อถือได้ ในเวลาอันสั้นที่สุดเท่าที่จะเป็นได้ และให้ได้ประสิทธิภาพที่สุดด้วย

หลักการประเมินผลการสอนซ่อมเสริมดังกล่าว สอดคล้องกับแนวทางในการพิจารณา และช่วยเหลือนักเรียนของไพศาล หวังพานิช (2521 : 15) ซึ่งให้แนวทางไว้ว่า "...ครูนอกจากทำการสอนตามปกติแล้ว จะต้องมีการสอบเป็นระยะ ๆ เพื่อให้สามารถทราบได้ว่า เด็กคนใดเรียนรู้ช้าหรือเรียนไปได้ไม่ถึงระดับที่ต้องการ เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงสอนซ่อมเสริม..."

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิการเรียนการสอนซ่อมเสริม(กรมวิชาการ, 2524: 105)

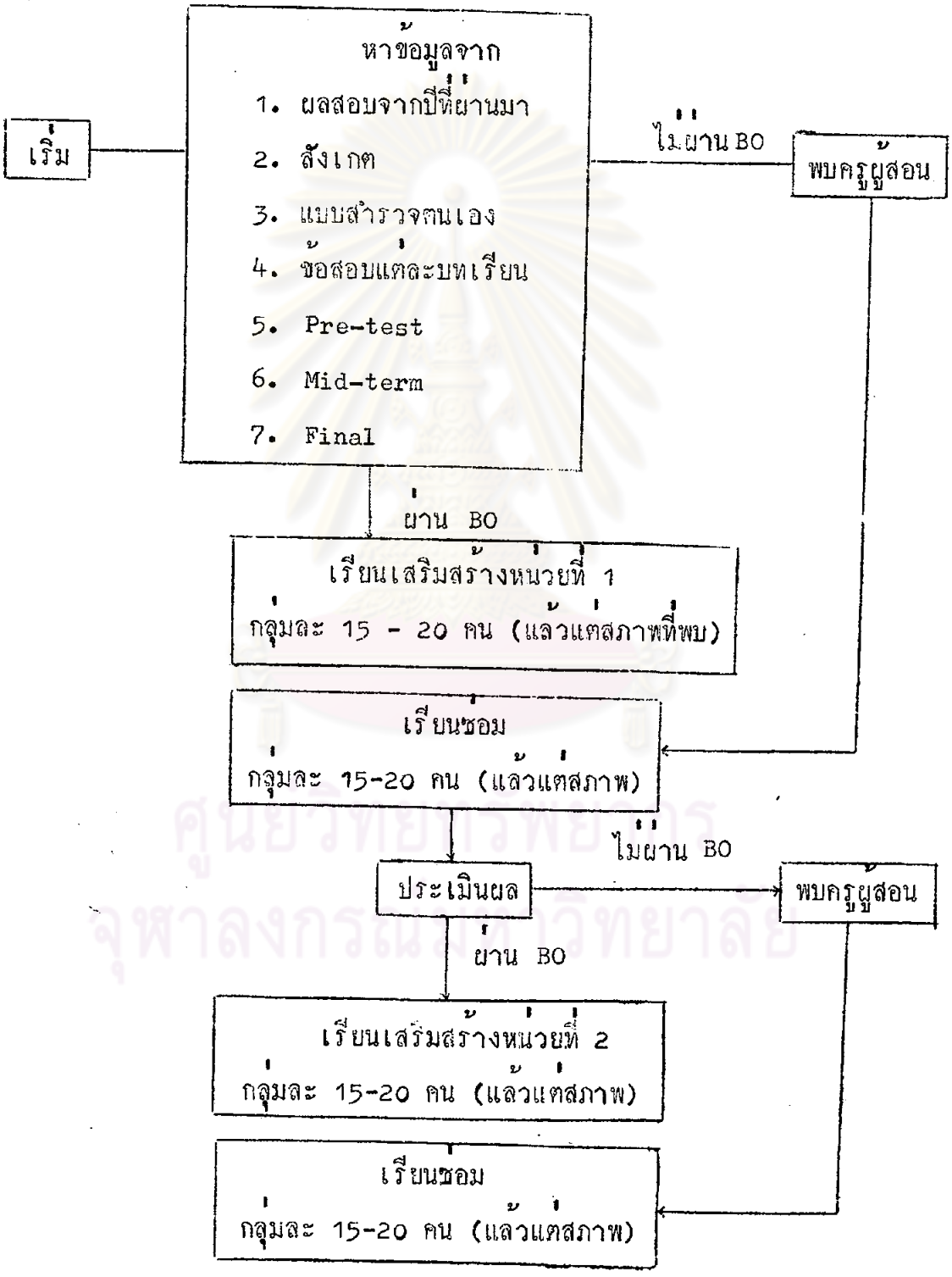

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระบบการสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริมจะประสบความสำเร็จ ถ้าผู้สอนให้ความสนใจต่อระบบการสอนซ่อมเสริม ซึ่งการที่จะทำให้ระบบการสอนซ่อมเสริมดำเนินไปอย่างได้ผลนั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 5 - 6) ได้เสนอไว้ในคู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ว่าควรดำเนินการดังนี้

1. โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน จะต้องร่วมกันจัดทำแผนการสอนขึ้น แล้วให้ครูดำเนินการสอนตามแผนการสอนนั้น เมื่อสอนจบแต่ละแผนการสอนแล้ว ให้ทำการประเมินผล ถ้าพบว่านักเรียนคนใดไม่ผ่านจุดประสงค์ในข้อใด ก็ให้ทำการสอนซ่อมเสริมทันที ไม่ควรสอนซ่อมเสริมพร้อมกันหลาย ๆ จุดประสงค์ เพราะจะทำให้นักเรียนไม่ผ่านในแผนการสอนหลัง เนื่องจากจุดประสงค์แต่ละแผนการสอนมักจะเรียงตามลำดับขั้นการเรียนรู้ ซึ่งจุดประสงค์ในแผนการสอนแรก ๆ จะเป็นพื้นฐานของจุดประสงค์ในแผนการสอนหลัง

2. โรงเรียนจะต้องจัดชั่วโมงการสอนซ่อมเสริมให้แน่นอน เช่น อาจจัดชั่วโมงการสอนซ่อมเสริมให้ตรงกันทุกชั้น แต่ไม่ควรจัดสอนในชั่วโมงแรกของตอนเช้าและตอนบ่าย รวมทั้งในชั่วโมงสุดท้ายของวันศุกร์ เพราะจะทำให้นักเรียนหลีกเลี่ยงไม่เรียนได้ง่าย

3. ในชั่วโมงการสอนซ่อมเสริมจะต้องกำหนดผู้รับผิดชอบไว้ให้แน่นอน เพื่อคอยติดตามและให้ความช่วยเหลือ เมื่อมีปัญหาต่าง ๆ เช่น โรงเรียนอาจมอบหน้าที่ให้ฝ่ายวิชาการในการกำหนดการสอนว่าสัปดาห์ไหนจะสอนซ่อมเสริมในวิชาใด

และกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522 : 32) ได้ให้ข้อควรคำนึงในการสอนซ่อมเสริมแก่ครู ในคู่มือการสอนภาษาไทยชั้นประถมปีที่ 4 เล่ม 1 ฉบับทดลองไว้ดังนี้

1. ต้องคำนึงถึงสังคมของนักเรียน ครูผู้สอนซ่อมเสริมจะต้องเข้าใจนักเรียน

ทั้งทางบ้าน และทางโรงเรียน

2. ต้องคำนึงถึงความสนใจของนักเรียน เพราะจะช่วยครูในการจัดบทเรียนที่สนองความต้องการและความสนใจของนักเรียนได้ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเรียนได้ดีขึ้น

3. พยายามหลีกเลี่ยงการทำงานซ้ำ ๆ ซาก ๆ เพราะนักเรียนที่เรียนอ่อนจะมีความสนใจ และความอดทนในการทำงานน้อย ดังนั้นถ้าไม่เปลี่ยนกิจกรรมบ่อย ๆ จะทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายและไม่สนใจในการเรียน

4. ในการฝึกฝนจะต้องใช้กิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้เคลื่อนไหวอยู่เสมอ และให้นักเรียน เกิดความสนุกสนาน ไม่ครำเคร่งเกินไป ซึ่งจะทำให้การเรียนได้ผลมากขึ้น

5. จะต้องคำนึงถึงความร่วมมือระหว่างครูกับนักเรียน ให้มีความเข้าใจกัน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องอาศัยบุคลิกภาพและความหวังดีของครูที่มีต่อนักเรียน เพื่อทำให้นักเรียนให้ความร่วมมือในการเรียนกับครูมากยิ่งขึ้น

6. จะต้องคำนึงถึงความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน เพราะการสอนซ่อมเสริมต้องอาศัยความร่วมมือจากทางบ้าน ในการดูแลและให้ความสนใจ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือนักเรียนด้วย

<u>นักเรียนที่ควรได้รับการสอนซ่อมเสริม</u>

ครูผู้สอนซ่อมเสริมจะต้องเข้าใจว่า นักเรียนที่สามารถเรียนได้ตามระดับวุฒิภาวะทางสติปัญญาของเขานั้น จะไม่เป็นปัญหาในการเรียนซ่อมเสริม แต่ถ้านักเรียนคนใดที่ไม่ได้ใช้ความสามารถของเขาได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ได้แสดงความเจริญก้าวหน้าทางการเรียน เท่าที่วุฒิภาวะทางสติปัญญาของตนจะอำนวยให้แล้ว จำเป็นต้องได้รับการสอนซ่อมเสริม ดังนั้นในการสอนซ่อมเสริมครูผู้สอนจึงต้องมีการคัดเลือกนักเรียนที่จะนำมาเรียนซ่อมเสริมนี้เสียก่อน ซึ่งเวนย์ ออตโต, ริชาร์ด เอ แม็คมินิมี่และริชาร์ด เจ สมิธ (Wayne Otto , Richard A. Mcmenemy and Richard J.Smith, 1973 : 2-5)

ได้แบ่งนักเรียนที่ควรได้รับการสอนซ่อมเสริมออกเป็น 6 ประเภท พอสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนที่มีสติปัญญาระดับปานกลาง (Underachiever with ave - rage Capacity) นักเรียนเหล่านี้มีระดับสติปัญญาและความสามารถอยู่ในเกณฑ์ปกติ แต่มีผลการเรียนต่ำกว่าที่ควรเป็น ซึ่งอาจเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ จึงทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียน

2. นักเรียนที่เรียนช้า (Slow Learner)นักเรียนประเภทนี้ จะมีระดับสติปัญญา (I.Q.) อยู่ระหว่าง 80 - 90 เป็นพวกที่มีความสามารถทางสติปัญญาอยู่ในวงจำกัด ผลการเรียนในชั้นปกติยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ และเรียนไม่ค่อยทันเพื่อน แต่ถ้าให้งานที่อยู่ในระดับความสามารถของเขาก็จะทำได้

3. นักเรียนที่ไม่เต็มใจเรียน (Reluctant Learner) นักเรียนประเภทนี้ มีความสามารถในการเรียน แต่ไม่ค่อยสนใจเรียนในชั้น เนื่องจากขาดแรงจูงใจในการเรียน จึงทำให้การเรียนไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร ครูจึงมีหน้าที่ที่จะต้องสอนซ่อมเสริมเพื่อให้นักเรียนเหล่านี้ เกิดความสนใจในการเรียนมากขึ้น

4. นักเรียนที่มีประสบการณ์และภูมิหลังจำกัด (Children with Limited Experiential background) นักเรียนประเภทนี้ ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยึดมั่นในวัฒนธรรม หรือความเชื่อบางอย่างที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียน หรือนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่อยู่ห่างไกล จึงทำให้ขาดประสบการณ์ที่นักเรียนทั่วไปได้รู้จักและเรียนรู้ เพราะขาดโอกาสที่จะแสวงหาประสบการณ์เหล่านั้น ครูจึงต้องสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียนเหล่านี้เป็นพิเศษ

5. นักเรียนที่มีข้อจำกัดทางด้านการพัฒนาการทางภาษา (Children with Limited Language Development) เนื่องจากภาษาเป็นสื่อความหมายที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ ดังนั้นเมื่อมีความบกพร่องทางภาษา จึงทำให้การเรียนรู้ในวิชาอื่น ๆ ไม่ประสบผลสำเร็จไปด้วย

6. นักเรียนที่ฉลาดหรือมีสติปัญญาสูง แต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (Bright Underachiever) เด็กเหล่านี้ จะเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนในชั้นเรียน เพราะไม่ได้รับความสนใจจากครูผู้สอนอย่างเต็มที่ เนื่องจากครูมักคิดว่าเป็นนักเรียนที่ช่วยเหลือตนเองได้อยู่แล้ว

แต่มิเรียม ที แชปลิน (Miriam T. Chaplin , 1979 : 12 - 15) นักการศึกษาชาวตะวันตก ได้กล่าวถึงนักเรียนที่ต้องสอนซ่อมเสริมไว้ว่า จะต้องเป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่าระดับเฉลี่ย ส่วนนักเรียนที่มีผลการเรียนสูงกว่าระดับเฉลี่ยนั้น ไม่ต้องสอนซ่อมเสริม

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น ประคอง สุทธสาร (อ้างถึงในวัฒนา ล่วงลือ, 2523 : 17) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับนักเรียนที่ควรได้รับการสอนซ่อมเสริมไว้อีก 2 ประเภทคือ

1. นักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้เฉพาะอย่าง (Learning Disabilities) ได้แก่นักเรียนที่มีปัญหาด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1.1. ทักษะการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ (Gross Motor)

1.2. ทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก (Fine Motor)

1.3. การเรียนรู้ (Perception)

1.4. ความจำ (Memory)

1.5. ภาษา (Language)

1.6. เลขคณิต (Arithmetic)

2. นักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน การพูด อวัยวะบางอย่างพิการ หรือระบบประสาทผิดปกติ เป็นต้น

องค์ประกอบที่ควรคำนึงถึงในการสอนซ่อมเสริม

เพื่อให้การสอนซ่อมเสริมประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ การสอนซ่อมเสริมจึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น หลักการทางจิตวิทยา ระยะเวลา สถานที่ และคุณสมบัติของครูที่สอนซ่อมเสริม ฯลฯ

1. หลักการทางจิตวิทยา โดยปกตินักเรียนที่จะต้องสอนซ่อมเสริม มักจะเป็นนักเรียนที่มีปัญหา หรือมีข้อบกพร่องทางการเรียน ดังนั้นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอย่างมากก็คือแรงจูงใจ เพราะเด็กเหล่านี้จะเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน จึงเป็นหน้าที่ของครูในการใช้แรงจูงใจ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจ และเต็มใจที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของตน

ศรียา - ประภัสร นิยมธรรม (2520 : 61) ได้อ้างถึงหลักการจูงใจนักเรียนที่จะต้องซ่อมเสริมของ คลอสเมียร์และกู๊ดวินส์ (Klausmeier and Good - win) ไว้อย่างกว้าง ๆ ดังนี้คือ

1. เมื่อมีเรื่องใดที่ต้องการให้นักเรียนประสบผลสัมฤทธิ์ ครูจะต้องนำความสนใจของนักเรียนให้ไปยังจุดนั้น โดยพยายามเน้นให้นักเรียนตั้งใจและสนใจในเรื่องที่ต้องการ

2. ครูควรกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาการของแรงจูงใจ ในด้านความอยากรู้ อยากเห็น ความสนใจ ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้มากขึ้น

3. การให้นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่มีความหมาย และใช้วิธีการเชื่อมโยงความรู้ใหม่ให้เข้ากับความรู้เก่า หรือความสามารถของนักเรียน ก็เท่ากับเป็นการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ผู้เรียน

4. ช่วยให้นักเรียนตั้งเป้าหมายในการเรียนด้วยตนเอง และคอยช่วยเหลือให้นักเรียนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายนั้น

5. จัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้

6. ให้รางวัลแก่นักเรียนเพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ หรืออาจลงโทษเมื่อมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

7. พยายามหลีกเลี่ยงการเข้มงวด และภาวะที่ก่อให้เกิดความยุ่งเหยิงต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนของนักเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หลักการทางจิตวิทยาที่ต้องคำนึงถึงเป็นประการต่อมา คือการเสริมแรงหรือการเสริมกำลังใจ (reinforcement) ซึ่งพรรณี ชูทัย (2520 : 109) ได้กล่าวเกี่ยวกับการเสริมแรงไว้ว่า "...การกระทำใด ๆ ที่ได้รับการเสริมแรง จะมีแนวโน้มให้เกิดการกระทำนั้นอีก ส่วนการกระทำใด ๆ ที่ไม่มีการเสริมแรงย่อมมีแนวโน้มในความถี่ของการกระทำนั้น ๆ ค่อย ๆ หายไป และหายไปในที่สุด..." ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรใช้การเสริมกำลังใจเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดกำลังใจในการเรียน มีความกระตือรือร้นในการแสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และเกิดความกล้าที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีแก่ผู้เรียน และทำให้การเรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้

อัจฉรา ประไพตระกูล (2521 : 27 - 28) ได้แบ่งการเสริมกำลังใจออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. การเสริมกำลังใจที่เกิดจากความต้องการภายในของนักเรียน เป็นการเสริมแรงที่เกิดขึ้นจากความพอใจในผลการกระทำของตนเอง

2. การเสริมกำลังใจที่เกิดขึ้นจากความต้องการภายนอก

การเสริมกำลังใจที่ครูนำมาใช้กับนักเรียนนั้น ก็เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนทำดีอย่างสม่ำเสมอ และพยายามทำดีให้มากขึ้นในโอกาสต่อไปด้วย แม้ว่าการเสริมกำลังใจจะก่อให้เกิดผลมากน้อยเพียงใดก็ตาม ครูก็ควรพยายามใช้และปรับปรุงวิธีการเสริมกำลังใจให้ดีและเหมาะสมขึ้นเรื่อย ๆ อัจฉรา ประไพตระกูล (2521 : 29 - 32) ได้เสนอแนะวิธีเสริมกำลังใจให้กับครูไว้ดังนี้

1. การเสริมกำลังใจด้วยถ้อยคำ เช่น การใช้คำว่า ดี ถูกต้อง เก่ง ฯลฯ ซึ่งคำเหล่านี้จะแสดงถึงการยอมรับ และการให้กำลังใจแก่นักเรียน แต่ครูไม่ควรใช้อย่างพร่ำเพรื่อ เพราะจะทำให้นักเรียนรู้สึกไม่จริงใจ นอกจากนี้การพูดตำหนิและการลงโทษในบางครั้งก็ถือเป็นการเสริมแรงเช่นกัน

2. การเสริมกำลังใจด้วยท่าทาง เช่น การยิ้ม การพยักหน้า การปรบมือ ฯลฯ

3. การเสริมกำลังใจด้วยการให้รางวัล และสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น ให้เครื่องหมายที่แสดงความสามารถ การนำผลงานของนักเรียนออกแสดง หรือการให้รางวัลเมื่อนักเรียนตอบถูก ฯลฯ

4. การเสริมกำลังใจโดยการยกตัวอย่างเปรียบเทียบจากเรื่องจริง

5. การเสริมกำลังใจโดยการอ่านหนังสือ และดูตัวอย่างที่ดี เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

6. การเสริมกำลังใจโดยการพูดให้นักเรียนบังเกิดความรู้สึกที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ

การที่ครูจะใช้วิธีการเสริมกำลังใจแบบใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับดุลพินิจของครูผู้สอน ที่จะเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของบทเรียน และเหมาะสมกับนักเรียนเป็นรายบุคคล

2. <u>อุปกรณ์และกิจกรรมในการสอนซ่อมเสริม</u>

การที่จะให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้สึกที่ว่าตนสามารถประสบความสำเร็จได้เช่นกันนั้น นอกจากวิธีสอนที่ใช้ในการสอนซ่อมเสริมแล้ว อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการสอนก็เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง อุปกรณ์ที่ใช้จะต้องมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับการสอน ซึ่งได้จัดขึ้นตามระดับความสามารถของนักเรียน ครูที่สอนต้องพยายามปรับปรุงอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการสอนให้ตรงกับความต้องการและระดับความสามารถของนักเรียน

อยู่เสมอดังที่ แม็คคิมส์และคาส์คี้ (Mckim and Caskey , 1963 : 432-438) ได้กล่าวไว้ว่า นักเรียนที่เรียนซ่อมเสริมบางคน ไม่สามารถที่จะตอบสนองต่อวัสดุอุปกรณ์ทั่ว ๆ ไป ที่มีในชั้นเรียน ครูจึงต้องหาวัสดุอุปกรณ์ใหม่เพิ่มเติมอีก เพื่อให้นักเรียนมีความรู้สึกว่า อุปกรณ์เป็นของใหม่และแปลก ซึ่งจะช่วยสร้างความสนใจ และความมั่นใจให้แก่นักเรียน อุปกรณ์การสอนที่น่าสนใจย่อมรักษาระดับความสนใจ และสามารถป้องกันความเบื่อหน่ายในการเรียนของนักเรียนได้

ส่วนกิจกรรมในการสอนซ่อมเสริมนั้น อำไพ สุจริตกุล (2514 : 141) ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. กิจกรรมที่ขจัดข้อเสียหรือบรรเทาข้อบกพร่องต่าง ๆ ของนักเรียนให้หมดไป เช่นอ่านไม่ถูก พูดไม่ชัด คิดไม่เป็น เพราะถูกอบรมฝึกฝนมาในทางที่ไม่ถูกหรือมีทักษะและความคิดเห็นที่ไม่ถูกต้องมาแต่แรก โดยมิได้รับการแก้ไขเมื่อตอนเริ่มต้นเมื่อนักเรียนเริ่มเรียนรู้ จึงทำให้ติดเป็นนิสัยและแก้ไขได้ยากในภายหลัง

2. กิจกรรมที่เริ่มสอนวิธีใหม่ ๆ เพื่อสร้างทักษะ ตลอดจนนิสัยที่ถูกต้องให้แก่นักเรียน กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ เพราะนักเรียนไม่เคยเรียนรู้มาก่อน และช่วยให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น

3. <u>ระยะเวลาในการสอนซ่อมเสริม</u>

ระยะเวลาในการสอนซ่อมเสริม ครูควรจัดให้เหมาะสมกับระดับและวัยของผู้เรียน และลักษณะปัญหาของนักเรียนแต่ละคน ในการสอนซ่อมเสริมครูไม่ควรใช้เวลามากหรือน้อยเกินไป ในการจัดสอนซ่อมเสริมนั้น จะใช้เวลาเท่าใด ก็ขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยของครู สำหรับเวลาที่ใช้ในการสอนซ่อมเสริมนั้น ไม่ระบุแน่นอน ว่านานเท่าใดจะสอนกี่ครั้ง และครั้งละกี่นาทีก็ได้ เพราะนักเรียนมีปัญหาต่าง ๆ กัน ซึ่งเฟอร์เนล (Fernald , 1943 : 35) แสดงทัศนะว่า "...จะใช้เวลาในการสอนซ่อมเสริมนานเท่าใดก็ตาม แต่จะถือว่าได้ผลก็ต่อเมื่อนักเรียนมีความสามารถเฉลี่ยถึงระดับของ

กลุ่มของเขา และสามารถพัฒนาต่อไปได้โดยลำดับ เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ..." สำหรับดีค้านท์ (Dechant , 1971 : 286) ให้ความเห็นว่า "นักเรียนระดับประถมควรใช้เวลาซ่อมเสริมประมาณครึ่งชั่วโมง ส่วนนักเรียนระดับมัธยมสามารถเรียนทั้งชั่วโมงได้..." และศรียา -ประภัสร นิยมธรรม (2520 : 68) ยังได้เสนอแนะว่า การสอนซ่อมเสริมจะสอนสัปดาห์ละกี่ครั้งก็ได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาของแต่ละบุคคล และในการสอนครั้งหนึ่ง ๆ ไม่ควรเกิน 1 ชั่วโมง และไม่ควรน้อยกว่า 15 นาที นอกจากนั้น สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2523 : 3) ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า "เวลาที่ใช้ในการสอนซ่อมเสริมอาจใช้ชั่วโมงว่างตอนท้ายชั่วโมง นอกเวลาเรียน หรือวันหยุดก็ได้" ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ (2522 : 4) ก็ได้กำหนดให้มีชั่วโมงสอนซ่อมเสริมด้วยอย่างน้อย 1 คาบต่อสัปดาห์ เพราะฉะนั้น ครูอาจใช้ระยะเวลาดังกล่าว จัดสอนหรือถ้าไม่เป็นการเพียงพอ ก็อาจหาเวลาอื่นจัดสอนได้ตามความเหมาะสม

4. <u>สถานที่ในการสอนซ่อมเสริม</u>

สถานที่เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ช่วยให้การสอนซ่อมเสริมประสบผลสำเร็จ และทำให้บรรยากาศในการสอนซ่อมเสริม เต็มไปด้วยความอบอุ่นและน่าเรียนยิ่งขึ้น ซึ่งอำไพ สุจริตกุล (2516 : 46) ได้เสนอแนะว่า สถานที่ที่ใช้ในการจัดสอนซ่อมเสริมของแต่ละโรงเรียนนั้น ย่อมแตกต่างกันไปตามขนาดของโรงเรียน สภาพความพร้อมของโรงเรียนและปัญหาของนักเรียน ในกรณีที่มีครูสอนน้อยและไม่มีครูสอนซ่อมเสริมโดยเฉพาะ หน้าที่ในการสอนซ่อมเสริมก็มักจะตกอยู่กับครูประจำชั้น ในสภาพเช่นนั้นสถานที่ก็มักจะเป็นห้องเรียนตามปกติ หรือไม่ก็ห้องพักครูในโรงเรียนใหญ่ ๆ ที่มีนักเรียนมาก และมีครูสอนซ่อมเสริมโดยเฉพาะ ก็สามารถจัดห้องพิเศษสำหรับการสอนซ่อมเสริมโดยเฉพาะได้ และในห้องดังกล่าว ก็อาจแบ่งเป็นศูนย์บริการด้านต่าง ๆ โดยมีครูหรือผู้เชี่ยวชาญประจำอยู่

ดังนั้นสถานที่ในการสอนซ่อมเสริม จึงแตกต่างกันไปตามกำลังทรัพย์ของ

โรงเรียนอีกด้วย นอกเหนือไปจากความพร้อมทางกำลังครู และอุปกรณ์ที่จำเป็น อย่างไรก็ตามควรคำนึงถึงบรรยากาศของห้องเรียน ต้องไม่ให้เครียดจนเกินไป และควรตั้งชื่อห้องเรียนเสียใหม่ เพื่อมิให้นักเรียนที่เข้าไปเรียนซ่อมเสริมในห้องดังกล่าวเกิดปมด้อย ซึ่งอำไพ สุจริตกุล (2514 : 152) ได้เสนอแนะว่า ห้องซ่อมเสริมในวิชาภาษาไทยควรตั้งชื่อเป็น "บันเทิงศึกษา" หรือ "ภาษาพาเพลิน" เป็นต้น

5. <u>คุณสมบัติของครูที่สอนซ่อมเสริม</u>

เกี่ยวกับครูที่สอนซ่อมเสริมนี้ กรมวิชาการ (2524 : 97 - 98) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ครูที่ทำหน้าที่สอนอยู่แล้วนั้น จะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สอนซ่อมเสริมได้และเป็นผู้ที่เหมาะสมที่สุด แต่ฝ่ายอื่น ๆ เช่น ครูแนะแนว หัวหน้าหมวดวิชา และฝ่ายวิชาการก็มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริมหรือดำเนินการสอนซ่อมเสริม ดังนั้นบทบาทในการวางแผนและดำเนินการสอนซ่อมเสริม ควรจะเป็นบทบาทร่วมกันระหว่าง ครูผู้สอน หัวหน้าหมวดวิชา ครูแนะแนว ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายวัดผล นอกจากบุคคลดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีบุคคลอีกหลายฝ่ายที่อาจจะมาเป็นผู้ทำการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียนได้อีก เช่น เพื่อนนักเรียนด้วยกัน นักเรียนในระดับชั้นที่สูงกว่า วิทยากรประจำถิ่น และวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิเป็นต้น

แต่ในทางปฏิบัติ ผู้ทำการสอนซ่อมเสริมหรือสอนเพื่อบรรดิการ ส่วนมากที่ทำกันในโรงเรียนก็คือครูประจำชั้น มีโรงเรียนน้อยแห่งที่จะมีผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านมาประจำโดยเฉพาะ ดังนั้นการสอนจะดำเนินไปได้ดีหรือไม่เพียงใด จึงขึ้นอยู่กับตัวครูเองและผู้บริหารที่ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในเรื่องนี้ เพื่อจะได้กระตุ้นให้ครูในปกครองให้ความร่วมมือ เมื่อเป็นเช่นนี้การฝึกฝนครู โดยเฉพาะครูประจำชั้นจึงควรมีความรู้ในเรื่องการสอนซ่อมเสริมบ้างพอสังเขป อย่างน้อยที่สุดก็ควรได้รับการปฐมนิเทศในเรื่องนี้ ความจริงแล้วครูสอนซ่อมเสริมที่ดี ก็ไม่ต่างไปจากครูการศึกษาพิเศษที่ดีนั่นเอง

ในการสอนซ่อมเสริมนั้น ครูผู้สอนซ่อมเสริมเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และได้รับการฝึกฝนมาในด้านนี้ ดังที่ แม็คคัลลิสเตอร์ (McCallister , 1936 : 278) กล่าวไว้ว่า "คนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้สอนซ่อมเสริมจะต้องเป็นผู้ที่ได้ฝึกมาเฉพาะ สำหรับการสอนซ่อมเสริม หรือจะต้องเป็นผู้ที่ใฝ่ใจศึกษาวิธีการในด้านนี้ ถ้าหากครูผู้สอนซ่อมเสริมไม่ได้รับการฝึกมาโดยเฉพาะ เขาต้องมีเวลามากพอที่จะได้อ่านหรือค้นคว้า ตลอดจนต้องทดลองกลวิธีต่าง ๆ ในกระบวนการสอนซ่อมเสริม" ซึ่งเรื่องนี้ทอมพ์สัน (Thompson , 1940 : 67) อ้างถึงในเกรน เมเยอร์ แบร์(Glenn Myers Blair , 1946 : 389) ได้เสนอความเห็นสอดคล้องกันว่า "ครูจะต้องได้รับการฝึกในวิธีการสอนซ่อมเสริม และในวิธีการสอนเนื้อหาวิชานั้น ๆ ถ้าหากวิธีการที่ใช้สอนซ่อมเสริมในชั้นเรียนยังไม่เหมาะสมพอ ครูต้องใช้เวลาเตรียมตนเอง โดยศึกษาวิธีการสอนซ่อมเสริมที่ปรากฏในตำราวิชานั้น ๆ"

สุภากร ราชากรกิจ (2521 : 6) ได้กล่าวถึงครูในการสอนซ่อมเสริมว่า "...ครูต้องใช้ความอดทน ความใจเย็นประกอบเข้ากับความรัก ความเมตตาต่อเด็กอย่างแท้จริง ต้องให้ความสนใจในการศึกษาถึงปัญหาของเด็กและหากลวิธีสอนต่าง ๆ ..."

สวนกรมวิชาการ (2521 : 34) ปานตา ใช้เทียมวงศ์ และพิตรวัลย์ โกวิทวที (2516 : 95) รวมทั้งเอดเวิร์ด วิลเลียม ดอร์ช (Edward William Dolch , 1953 : 324 - 332) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของครูที่สอนซ่อมเสริม สอดคล้องกับแนวคิดของสุภากร ราชากรกิจข้างต้น โดยได้เพิ่มเติมอีกว่า ครูผู้สอนต้องมีบุคลิกภาพคล้ายกับนักเรียนที่เรียนเก่ง และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเข้าใจนักเรียนเป็นอย่างดี สามารถรับรู้การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของนักเรียนได้อย่างรวดเร็ว รู้จักวิธีการเสริมกำลังใจเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้แก่นักเรียน มีวิธีประเมินผลที่เหมาะสมกับนักเรียน นอกจากนี้ครูผู้สอนก็จะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใสไม่โกรธง่าย

ศรียา - ประภัสร นิยมธรรม (2520 : 68 - 69) กล่าวถึงลักษณะของครูซ่อมเสริมไว้แตกต่างออกไปดังนี้คือ

1. ครูจะต้องฉลาดและเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน

2. ครูควรมีเจตคติ ความคิดเห็นและอารมณ์ ซึ่งจะช่วยเหลือมากกว่าที่จะยับยั้งการเรียนรู้ของนักเรียน

3. ครูควรมีความสามารถตัดสินว่าพฤติกรรมใด เป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักเรียน เพื่อจะได้หาวิธีจัดเตรียมให้นักเรียนเกิดมีพฤติกรรมที่เหมาะสมเหล่านั้น

4. ครูควรมีความสามารถในการแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ

5. ครูควรมีความรู้ในด้านการเลือกแหล่งความรู้ที่จะใช้ประโยชน์ในการสอน และข้อมูลที่จะใช้เป็นประโยชน์กับเด็กโดยตรง

6. ครูต้องมีความสามารถในการรวบรวม เรียบเรียง และแปลความข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา เพื่อประกอบการตัดสินใจ

7. ครูควรจะมีความสามารถในการวางแผนการจัดโปรแกรมการเรียน ที่จะช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการตามสมรรถวิสัยของเขา จนถึงขั้นการเลือกอาชีพ

การจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่นั้น ในขณะที่มีครูทั้งหลายให้ความสนใจ และจัดการสอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียนอย่างจริงจังนั้น ก็ยังมีครูอีกจำนวนมากที่เห็นว่าการสอนซ่อมเสริม เป็นการเพิ่มภาระให้แก่ครูมากขึ้น ทำให้เสียเวลา หรือคิดว่าตนจะต้องทำงานในหน้าที่มากกว่าเดิม ซึ่งนับว่าเป็นความคิดที่อาจจะก่อให้เกิดผลเสียต่อการจัดการเรียนการสอนของครูภายในชั้นเรียนเป็นอันมาก ดังนั้นทัศนคติของครูที่มีต่อการสอนซ่อมเสริมจึงนับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากประการหนึ่ง

จะเห็นได้ว่า การสอนซ่อมเสริมจึงเป็นเรื่องที่นับว่ามีความสำคัญ และเป็นเรื่องที่ครูผู้สอนควรจะทำความเข้าใจในวิธีการที่จะสอนซ่อมเสริม เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือนักเรียนให้มีผลการเรียนดีขึ้น และเข้าใจในวิธีการเรียนด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่ถูกต้องให้แก่นักเรียน ในการที่จะเรียนในระดับสูงต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนซ่อมเสริม

งานวิจัยในประเทศ

เนื่องจากยังไม่เคยมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษาโดยตรงมาก่อน จึงทำให้ไม่ปรากฏงานวิจัยในเรื่องดังกล่าว อย่างไรก็ตาม มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมในวิชาอื่น ๆ ไว้บ้างพอสมควร ผู้วิจัยจึงเลือกงานวิจัยที่มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องที่ผู้วิจัยทำอยู่ซึ่งมีดังนี้คือ

พ.ศ.2518 แพรวพรรณ ดีอาษา (2518) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาในจังหวัดอุตรดิตถ์ เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา" พบว่า ผู้บริหารการศึกษาในจังหวัดอุตรดิตถ์ มีความเห็นว่าครูควรมีหน้าที่รับผิดชอบในการสอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียนที่เรียนช้า คิดเป็นร้อยละ 86 ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของเตือนใจ เมฆประยูร (2518) ที่ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา" ซึ่งพบว่านักเรียนและผู้ปกครองในจังหวัดราชบุรี มีความเห็นตรงกันถึงร้อยละ 100 ในเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้ นิภา เพชรสม (2518 : 155) ได้ศึกษาเรื่อง "ความคิดเห็นของครูประจำการและนักศึกษาวิทยาลัยครูในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา" ไว้พบว่าครูประจำการเห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อนเป็นพิเศษ แสดงให้เห็นว่า บุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเห็นว่าเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนโดยตรง ที่จะช่วยเหลือนักเรียนของตนที่เรียนช้า ไม่ว่าโรงเรียนจะจัดเป็นโครงการสอนซ่อมเสริมหรือไม่ก็ตาม

พ.ศ.2520 ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ (2521 : 20) ได้ทำการสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 386 โรงเรียน โดยส่งแบบสำรวจไปให้ผู้บริหารโรงเรียนตอบ ผลการสำรวจพบว่าโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีปัญหาในการจัดบริการด้านต่าง ๆ รวมทั้งการจัดบริการสอน

ซ่อมเสริม (ค่าเฉลี่ย 2.37 หรือร้อยละ 47.40) ซึ่งแสดงว่าควรมีการปรับปรุงบริการด้านต่าง ๆ เหล่านี้

พ.ศ.2522 วิไล โบว์เสรีวงศ์ (2522) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ "ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 6" โดยใช้แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 200 คน และครูที่สอนชั้นประถมปีที่ 1 จำนวน 200 คน ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดสอนซ่อมเสริมพบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาระดับปานกลาง ส่วนครูที่สอนชั้นประถมปีที่ 1 มีปัญหามาก แสดงว่าครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติมีปัญหาแตกต่างจากครูใหญ่ซึ่งเป็นผู้บริหาร

หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 11 ได้ทำการวิจัยในปี พ.ศ.2523 เรื่อง "การสำรวจสภาพการจัดและสอนซ่อมเสริมของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 11 ปีการศึกษา 2523" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการจัดและสอนซ่อมเสริมของโรงเรียนที่จัดสอนซ่อมเสริมจริงกับโรงเรียนที่ไม่ได้จัดสอนซ่อมเสริม แต่คาดว่าจะสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 11 ในด้านความสำคัญของการสอนซ่อมเสริม หลักการสอนซ่อมเสริม วิธีคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนซ่อมเสริม การจัดครูเข้าสอนเนื้อหาวิชาที่สอน การจัดคาบสอนซ่อมเสริม การปฏิบัติต่อผู้ไม่เรียนซ่อมเสริม ประโยชน์ของการสอนซ่อมเสริม วิธีประสานงาน ความร่วมมือในการจัดสอนซ่อมเสริม ความคิดเห็นและความต้องการของผู้เรียน โรงเรียนที่ใช้ในการสำรวจได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด 6 โรง ประจำอำเภอ 29 โรง และโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล 12 โรง กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามคือ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ครู-อาจารย์ที่สอนชั้น ม.1 หรือ ม.2 หรือ ม.3 และใช้วิธีสัมภาษณ์นักเรียนชั้น ม.1, ม.2, ม.3 ระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนส่วนมากยังไม่ดำเนินการจัดสอนซ่อมเสริมเนื่องจากผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของการสอน ผู้สอนไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับแนว

ปฏิบัติในการสอนซ่อมเสริมโดยเฉพาะรูปแบบของการสอนซ่อมเสริม โรงเรียนไม่มีทรัพยากรที่เอื้ออำนวยในการสอนซ่อมเสริม เช่นรูปแบบของการสอนซ่อมเสริม อุปกรณ์การสอน อัตรากำลังครู

2. ส่วนโรงเรียนที่มีการสอนซ่อมเสริมนั้น ปรากฏว่ายังปฏิบัติไม่ถูกหลักการของการสอนซ่อมเสริม

3. โรงเรียนไม่ทราบแนวปฏิบัติในการจัดและสอนซ่อมเสริม เช่น วิธีคัดเลือกนักเรียน การจัดครูเข้าสอน เนื้อหาวิชาที่สอน ขบวนการเรียนการสอน การจัดคาบการสอน การปฏิบัติต่อผู้ไม่ต้องเรียนซ่อมเสริม วิธีประสานงาน (หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 11 , 2523)

พ.ศ. 2523 เช่นกัน สุภากร ราชากรกิจ และคณะได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาการสอนซ่อมเสริมวิชาภาษาไทย ระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนเทศบาลเขตบางเขน" ผลการวิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับเทคนิค และวิธีการสอนซ่อมเสริมน้อย โรงเรียนไม่ได้จัดบริการประเภทต่าง ๆ ที่จะช่วยครูในด้านการสอนซ่อมเสริม ครูจึงใช้วิธีศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมวิชาภาษาไทยด้วยตนเองจากตำราและเอกสารต่าง ๆ ได้รับคำแนะนำจากผู้บริหาร และด้วยการศึกษาจากสถาบันวิทยาลัยครูหรือมหาวิทยาลัย กิจกรรมที่ครูส่วนใหญ่จัดในการสอนซ่อมเสริม คือ การให้งานที่เหมาะสมกับความสามารถ การฝึกอ่านหนังสือนอกเวลาเรียน การอ่านจับใจความแล้วเล่าให้เพื่อนฟัง นอกจากนั้นครูส่วนมากต้องการให้มีการจัดอบรมหรือเชิญผู้เชี่ยวชาญมาแนะนำและสาธิต เกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมวิชาภาษาไทย (สุภากร ราชากรกิจ และคณะ, 2523)

ในปีเดียวกัน วัฒนา ล่วงลือ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ "การศึกษาการจัดสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี "โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจสภาพการณ์ ปัญหาและความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดนนทบุรี อุปกรณ์ที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง ตัว-

อย่างประชากรเป็นครูใหญ่จำนวน 73 คน ครูประจำการ 320 คน ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ครูประจำชั้นเป็นผู้จัดสอนซ่อมเสริมเอง โดยจัดสอนนอกเวลาเรียน ส่วนปัญหาที่ครูใหญ่และครูเห็นว่าเป็นปัญหามากที่สุดคือ ปัญหาด้านครูผู้สอนที่เกี่ยวกับความสามารถในการสอน ส่วนปัญหาด้านนักเรียน ด้านการบริหาร สื่อการเรียน และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและบริการต่าง ๆ ครูใหญ่และครูเห็นว่าเป็นปัญหาปานกลาง ส่วนเรื่องการจัดโครงการสอนซ่อมเสริมและครูที่ทำหน้าที่สอนซ่อมเสริมนั้น ครูใหญ่และครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 (วัฒนา ล่วงลือ,2523)

พ.ศ. 2524 สุวรัตน์ กาญจนฐิติวรณ์ ได้ศึกษาปัญหาการสอนซ่อมเสริมวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนราษฎร์ เขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการสอนซ่อมเสริม และศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาภาษาไทย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนราษฎร์จำนวน 131 คน จากโรงเรียนราษฎร์ 54 โรง ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่าสภาพที่เป็นปัญหาอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือครูขาดงบประมาณในการจัดทำหรือซื้ออุปกรณ์การสอน ส่วนสภาพปัญหาที่อยู่ในเกณฑ์มากมี 12 ปัญหา ได้แก่ ครูมีชั่วโมงสอนมาก ครูมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากการสอน ครูขาดคำแนะนำเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริม วิธีการวัดผลที่ให้นักเรียนประเมินผลด้วยตนเอง นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนซ่อมเสริม นักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียนซ่อมเสริม แหล่งหาความรู้ในโรงเรียนมีน้อยไม่เพียงพอในการค้นคว้า นักเรียนขาดเรียนบ่อย นักเรียนไม่สนใจวิชาภาษาไทย และนักเรียนมีพื้นฐานทางด้านภาษาไทยไม่เพียงพอ (สุวรัตน์ กาญจนฐิติวรณ์ , 2524)

ในปีเดียวกัน ฉัฐพร จิระโชติวานิช ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ "การศึกษาปัญหาการสอนซ่อมเสริมวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร" โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นครูโรงเรียนรัฐบาลที่สอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จำนวน 252 คน จากโรงเรียนรัฐบาล 31 โรง โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่าสภาพที่เป็นปัญหาอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนซ่อมเสริม และนักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียนซ่อมเสริม สำหรับสภาพที่ก่อให้เกิดปัญหาอยู่ในเกณฑ์มากมี 17 ปัญหา ได้แก่ การที่นักเรียนมีปัญหาทางครอบครัว ทำให้เรียนได้ไม่เต็มที่ ไม่มีเวลาสำหรับการเรียนซ่อมเสริม ครูมีหน้าที่รับผิดชอบนอกเหนือจากการสอนมีชั่วโมงสอนมาก ขาดคำแนะนำเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริม ครูไม่มีเวลาในการวางแผนการสอน ไม่ทราบว่าจะใช้วิธีสอนใดที่จะทำให้การสอนซ่อมเสริมมีประสิทธิภาพ จำนวนครูและนักเรียนไม่ได้สัดส่วนที่เหมาะสมกัน การประเมินผลด้วยวิธีให้นักเรียนประเมินผลด้วยตนเอง การขาดงบประมาณในการจัดซื้อหรือทำอุปกรณ์การสอน อุปกรณ์การสอนมีไม่เพียงพอ ครูขาดทักษะและความรู้ในการสร้างอุปกรณ์ นักเรียนที่เรียนช้า ขาดเรียนบ่อย และมีพื้นฐานทางด้านภาษาไทยไม่เพียงพอ รวมทั้งนักเรียนที่สอบตกและที่ไม่สนใจวิชาภาษาไทย ก็จัดว่าเป็นปัญหาในระดับมากเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของทักษะ ศุภัธยาศัย และเสถียร เอกอุ่นที่ทำการวิจัยในเรื่องเดียวกัน แต่ใช้ตัวอย่างประชากรในเขตการศึกษา 2 และในโรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยทั้ง 10 แห่ง โดยที่ครูสอนภาษาไทยในเขตการศึกษา 2 มีความเห็นว่าสภาพที่ก่อให้เกิดปัญหามากในการสอนซ่อมเสริมนั้นมี 27 ปัญหา ซึ่งมากกว่าสภาพที่ก่อให้เกิดปัญหาตามความคิดเห็นของครูสอนวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่เห็นว่ามีปัญหาในระดับมากเพียง 13 ปัญหาเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่าครูที่สอนซ่อมเสริมที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จะมีความพร้อมในการสอนซ่อมเสริมในวิชาดังกล่าวได้มากกว่าครูที่สอนซ่อมเสริมในต่างจังหวัดออกไป (ณัฐพร จิระโชติวานิช 2524, ทักษะ ศุภัธยาศัย 2524, เสถียร เอกอุ่น 2524)

<u>งานวิจัยในต่างประเทศ</u>

ค.ศ. 1971 คอนลินส์ (Collins) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริม

โดยใช้การทดสอบย่อย ช่วยหาจุดบกพร่องในการเรียนของนักเรียนตามหลักของบลูม (Bloom) แล้วสอนซ่อมเสริมเฉพาะข้อบกพร่อง ผลปรากฏว่านักเรียนสามารถบรรลุถึงเกณฑ์มาตรฐานตามจุดมุ่งหมายที่บทเรียนกำหนดไว้ แต่ไม่เป็นไปตามกระบวนการในการสอนซ่อมเสริม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการวางแผนการสอนซ่อมเสริม เป็นการสอนทบทวนกวดวิชา แทนที่จะเป็นการสอนซ่อมเสริมพื้นความรู้ที่จำเป็นในการเรียนตามลำดับขั้น เคนเนท เอ็ม คอนลินส์ (Kenneth M Collins, 1971 อ้างถึงในจินนาภา สีตบุตร,2521 : 17)

ค.ศ. 1973 อัลเบิร์ต เอ็น ทอมป์สัน (Albert N. Thomson) ได้ทำการวิจัยเรื่อง " The Development and Validation of a Remedial Program for Upward Bound Students Based Upon the Identification of Deficiencies in Aural- Oval Communication" โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนผิวดำ จำนวน 40 คน อายุระหว่าง 14 - 18 ปี การทดลองเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องทางการฟัง พูด แบ่งเป็น 12 ครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง แต่ละครั้งมีกิจกรรมต่าง ๆ กัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ผลต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของการฟัง ในการทดสอบก่อนสอนและหลังสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ผลต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของการพูดแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่าการสอนซ่อมเสริมมีประสิทธิภาพในการปรับปรุงการฟัง การพูด ของนักเรียนให้ดีขึ้น (Thomson, 1974)

ต่อมา ปี ค.ศ.1975 มีผู้วิจัยเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมไว้ 3 เรื่อง เรื่องแรกคือ งานวิจัยของโรแนล แอล เฟล และเจมส์ อาร์ โอคเคย์ (Ronal L. Fiel and James R. Okey) เรื่อง " The Effects of Formative Evaluation and Remediation on Mastery of Intellectual Skills " โดยศึกษาการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุผลการเรียนถึงระดับมาตรฐานของสมมุติฐานของกาเย่ (Gagne') ที่ว่า การเรียนเพื่อให้มีทักษะทางการเรียน (Intellectual Skills)

จะต้องให้เรียนความรู้พื้นฐานให้มีประสิทธิภาพเสียก่อน มิใช่ให้เรียนซ้ำ ๆ และการสอนซ่อมเสริมโดยสอนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นให้แก่นักเรียน จะทำให้นักเรียนมีสัมฤทธิผลทางการเรียนสูงกว่า การสอนซ่อมเสริมโดยให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดซ้ำ ๆ เพิ่มมากขึ้น ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนที่สอนซ่อมเสริมโดยให้ทำกิจกรรมหลาย ๆ อย่างมีประสิทธิผลทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่สอนซ่อมเสริมโดยให้ทำกิจกรรมซ้ำ ๆ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของ กาเย่ร์ (Gagne') (Ronald L. Fiel and James R. Okey 1975)

งานวิจัยเรื่องที่สองของทีโอดอร์ โรเจอร์ คลีนท์ (Theodore Roger Cline) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of Perceptions of Children Participating in Two Summer Remedial Reading Programs" โดยศึกษาการเรียนรู้ของนักเรียน จากการเข้าร่วมโปรแกรมการอ่านซ่อมเสริมในภาคฤดูร้อนของนักเรียนจำนวน 67 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่เรียนในชั้นประถมศึกษา และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยจัดโปรแกรมให้เรียน 2 โปรแกรมคือ (1) โปรแกรมการอ่านซ่อมเสริมเป็นรายบุคคล (2) โปรแกรมการอ่านซ่อมเสริมเป็นกลุ่มย่อย ผลการทดลองพบว่า สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนอ่านของนักเรียนคือครูผู้สอน การใช้สื่อการเรียน และการใช้เทคนิควิธีสอนอ่าน ส่วนนักเรียนที่เรียนอ่านซ่อมเสริมเป็นรายบุคคล มีสัมฤทธิผลทางการอ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนอ่านเป็นกลุ่มย่อย ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Theodore Roger Cline, 1975)

งานวิจัยเรื่องที่สามคือ ทิมมอธี มอนโร เวลส์ (Timothy Monroe Wells) ก็ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Investigation Designed to Test Feasibility of Using Visual Literacy Techniques and the Language Experience Approach to Reading to Develop the Reading Abilities of Remedial Fourth Grade Reader " โดยศึกษาเรื่องการสอน

โดยใช้หนังสือภาพ และภาพยนตร์ที่ไม่มีคำบรรยาย แต่เปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายเพิ่มเติมด้วยการพูดและเขียนนั้น เป็นการเพิ่มประสบการณ์พื้นฐาน ที่จะช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านของเด็กกลุ่มซ่อมเสริมให้ดีขึ้น ในการทดลองครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มซ่อมเสริมระดับ 4 ที่มีระดับสติปัญญาประมาณ 90 และมีความสามารถในการอ่านต่ำกว่าระดับที่เป็นอยู่ 1 ปี หรือมากกว่านั้น ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ว่า การเพิ่มประสบการณ์ด้วยภาษา ด้วยวิธีดูภาพจะมีผล 4 ประการคือ

1. ความสามารถทางการอ่านมีความก้าวหน้าขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ
2. ความสามารถทางการพูด มีความก้าวหน้าขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ
3. ความสามารถทางการเขียนมีความก้าวหน้าขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ
4. ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการอ่านจะเปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัยปรากฏว่า ทุกข้อเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่าการเพิ่มประสบการณ์ด้วยวิธีดูภาพ (Visual Literacy techniques) นั้นจะช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนของนักเรียนในกลุ่มซ่อมเสริมได้ (Well , 1975)

ค.ศ. 1977 จอห์น เดวิด บรูคส์ (John David Brooks) ได้วิจัยเรื่อง " The Effects of a Remedial Reading Program Upon Lelected Reading Students in the Fourth, Fifth and Sixth Grades" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทดสอบโปรแกรมซ่อมเสริมที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะนั้น จะมีผลต่อไปนี้หรือไม่

1. สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนได้
2. สามารถพัฒนาอัตมโนภาพของนักเรียนได้
3. ผลจากการสอนซ่อมเสริมทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน
4. ผลจากการสอนซ่อมเสริมทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน
5. คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้รับการสอนซ่อมเสริมจะสูงขึ้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นนักเรียนในกลุ่มซ่อมเสริมจากโรงเรียน Lamar County Elementary School จำนวน 64 คน นักเรียนเหล่านี้มีระดับสติปัญญาประมาณ 80 หรือสูงกว่านั้น และมีความสามารถในการอ่านต่ำกว่าระดับที่กำลังเรียนอยู่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่างการทดสอบก่อนสอนและหลังสอน ชี้ให้เห็นว่าโปรแกรมซ่อมเสริมนั้น

1. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องการพัฒนาสัมฤทธิผลในการอ่าน
2. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องการพัฒนาอัตมโนภาพ
3. มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องการพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน
4. มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องการพัฒนาทัศนคติต่อการอ่านของนักเรียน ระดับ 5 และระดับ 6 แต่ไม่มีความแตกต่างกันในนักเรียนระดับ 4
5. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องการพัฒนาระดับคะแนนเฉลี่ย

(Brooks , 1977)

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการสอนซ่อมเสริม เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียน ให้แก่นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน ให้มีสัมฤทธิผลในการเรียนสูงขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นครูผู้สอนทุกคนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้แก่นักเรียน ควรจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสอนดังกล่าว โดยพยายามหาความรู้ตลอดจนทำความเข้าใจในวิธีการสอนซ่อมเสริมที่ถูกต้อง เพื่อประโยชน์ในการจัดการสอนซ่อมเสริมให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์แก่นักเรียนอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นการช่วยลดความสูญเปล่าของการศึกษาได้เป็นอย่างดีอีกวิธีการหนึ่งด้วย